

SVÉD-LAPP SZÖVEGEK.

II.

Jemtlandi lapp nyelv.

IV. Snaasa-högar (Snaasa csúcsok).

Beszélgetések.

Monna aktem piernam tan kejjeren kroamatam, tallá monna tam tolovotem aktem piejjem, tallá peášt'em toarešt sturre j'eānam, tallá čičhtiem slōūtīt én egy medvét megsebeztem a tavasszal, ekkor én azt üldöztem egy napig, aztán egy nagy folyón át jutottam, ekkor kénytelen voltam abban hagyni.

monna puotam oktak, il'e' āčie kanna miñnešn egyedül jöttem (tkp. jövök), atyám nem volt velem. — *mejje tiek'e poatam[a]* ide jöttünk. — *tiekie puotede* jöjjetek ide! — *monna mü āčiem wuēinam puoti'* (v. *puotit*) atyámat látom jönni. — *mije kołomes (kōts) tāsne* (v. *tāsne*) hárman (hatan) vagyunk itt. — *mü āč'e puōraka; mü āč'en kuēkte mánā'* (v. *kakkih*) atyám jó; atyámnak két gyermeke van. — *čičče Snāsen arřaji* anyám Snaas hegységben lakott. — *monna tam mu āčste fiħkim* ezt atyámtól kaptam. — *monna kuēkte pōč' wāttam mu āčan; mü āč'en pōč' čorrokha* két rénszarvast adok (v. adtam) az atyámnak; atyám szarvasai kövérek. — *tihthe skōjišn* ő az erdőben. — *monna wačie' konna škojjes[e]; ieh totne škojjesa kanna wačč'* én nem megyek az erdőbe; te sem mész az erdőbe. — *tuh kūl'ā'* (v. *kūl'e'*), *kuktie miyje (monna' kuoppok) šmāretip (šmāretin)* ők hallják, hogy mi (mi ketten) beszélünk (ketten beszéltünk).

V. Tranris hegység (Tronde wärie).

A) Mesék.

1. Stälä ih ulumuče.

Stälä akten aikien piärnum fihkelä (-le), tilje tullum pieja. tlje akte ulumuče poatä. stälä ogriemienie. tlje tihte ulumuče släpčie stälän suähhkom ih čiehpä aktem suekiem, tulluse piäjä, stalam koske, ka kü'li', mijje tihte čuojä tullušn. stälä pillije, täipä šiähhkom, wuélkā parr ruohten. piärrne šiähk'ste kahča, äandan čirrekeba pillije. ulumuče kuhktimienie stälqse (stäluse), ka wu'éreči' saanam j'ällpšit buff'ejistie. ij pqt stälä wu'éretie'. wuélkā äandan čirrekeba ruohten. tihte ulumuče tamma piärnum fihkije.

Az óriás egyszer egy medvét fog, aztán tüzet rak. Hát egy ember jön. Az óriás aluszik. Ekkor az ember kilyukasztotta az óriás zsákját, levág egy nyírfát, a tűzre teszi, az óriást felébreszti, hogy hallja, mi az, [a mi] ropog (tkp. hangzik) a tűzben. Az óriás megijedt, fogja a zsákot, megy ugyancsak szaladva. A medve kiesik a zsákból, még inkább megijedt. Az ember [oda] kiáltott az óriásnak, várjon, segítse meg őt a vad állatoktól. Nem várta bizony az óriás. Megy, még gyorsabban szaladva. Az ember megkapta a medvét.

2. Piejjen n'eida.

Aktn aikien piejjen n'eite čahkšemienie piejjet pahkš kämpüšti-mienie. tlje akte pähče wu'éinije, tlje nākā para suolk ih lje (ih tlje) piäksele, stäjerie para čarräka, koššie piejje n'eite toivahtiji, attä ka tann^e kuininä arrét. tilje k'asse (v. kass = kalekies) jahtajit. piejjen n'eite jeahtä ičse källese, attä ka pū'čum vuojetet. tihte ka ruónčam liärtet. tilje tihte pähče wu'éinā, attä ruónča kušsedimienie, tilje tann varräka f'älje tihte piejje n'eit. tlje tihte n'eite juo kuotiem toitqmq, tilje jühtä, attä kalakā kuotien ruohpenum kapči' kułoma jéji'. tilje wuójltahtä, tilje äredn wuélakama piejjen n'eitä rešt (n'eite dest), tihte pāca para uktok tanne koqtan fihki čuhktiow'. täšniä fihki hōkkadatti' uhče smāvo kučlie', i mann jēnum fihk' kennā.

A nap leánya.

Egyszer a nap leánya fent ült egy dombon, fészülködött. Hát meglátta egy legény, aztán csak titkon (lopva) odalopódzott s megfogta, erősen tartotta, a míg a nap leánya megigérte, hogy ennek a felesége lesz. Hát költözködni akartak. Mondta a nap leánya az urának, hogy ő hajtsa a rénszarvas nyáját. Ő majd fölszerszámozza (befogja) a húzó rént. Látja az ember, hogy a húzórén igen sebesen megy [rohan], nagyon gyorsan ment a nap leánya. Hát a nap leánya már sátort csinál és mondja az urának, hogy fődje a sátor tetőnyílását három éjjel. [Ez azonban] elfelejtette, hát reggel elment a nap leánya onnan. A legény csak egyedül maradt a sátorban és éhezhetett (tkp. kapott éhezni). Ott kis apró halakat horgászott és nem igen sokat kapott.

B) Elbeszélések.

1.

Monna akten aikien tairiemänie jijim. monna uhče tan aikien. t'lje snöлке poatā ih aktem pū^ucem peáksā. monna wuēinim, t'lje manná pīļim, monna hüksēm para čarraka ih kuh snöļkum wuēinam, t'lje ručtem koatan aktn čeāran āhčan supčtet, atte monnā snöļkum wuēinuma. monna čiāhtum koatān ruohti', t'lje tan čirrekā manna pīļijim. im lie' monna aldri tāptema wuēingma.

Egyszer legeltettem egy éjjel. Kicsiny [voltam] azon időben. Hát jön egy farkas és egy rénszarvast megragad. Én láttam, megijedtem, ugyancsak erősen kiáltottam s mikor a farkast látom, szaladok haza egyre sirva az atyámnak elbeszélni, hogy én farkast láttam. Haza kellett szaladnom, oly nagyon megijedtem. Nem láttam én sohasem olyant.

2.

Monna, āhčie ruónčēnā vuojemienie. monn ai aktene ruónčene vuojemienie parwān. kuhkelde kalekien wūesta' wēččēt. t'lje koaššie kahkse taļowuma vuoimen šis, t'lje rīāvo hajikelā, mū ruónča pīļije. monna uhče, v'ēšie, ruónčam p^uāļ' steārit kennā, t'lje piāselā, hajji-

kelá palta áhčien ruónčam. tū^une kiereč marhkā, ruónča piásā, wuélkā kiärčine tann kaks. tlje áhčie viättä iese ruónčam ih láhpā monnom tassa, wuélkā tšoptit tamm nüppiem ruónčam, ih tann kuhkiem šattā. monna tū^une karavonqma tann čárráka, annan áhčie poatā poastln. čiähtien jijjim "óret kuosen nüölešn. nüppien piéjjén áškā paurān poastln tlje lieulos kiereč (kiereč), im manna fišk' čak-kast kih poastln. manna šajlam tann^e čárráka, annan koatan poatam.

Én, az atyám húzó rénnel hajtottunk. Én is egy rénnel hajtottam az éléstárba. Messziről sajtót akartunk hozni. Hát mikor messze jöttünk az erdőbe, róka ugrott föl, az én húzó rénem megijedt. [Minthogy] én kicsiny, gyöngé [voltam], a húzó rént nem bírtam visszatartani, hát elszabadúl, odaszökik az atyám húzó rénje mellé. Az egész szán szétmegy, a húzó rén elszabadúl, nagyon messze megy a szánnal. Ekkor atyám megköti a rénszarvasát és itt hágy engemet, elmegy megfogni a másik húzó rént, és nagyon sokáig oda marad. Én egészen megfáztam, igen nagyon, míg atyám visszajön. Kettőnknek éjjel egy fenyő alatt kellett aludnunk. Másnap aztán visszamentünk a tárházba. Hát nehéz [volt] a szán, nem ülhetek hátul (vissza felé?). Nagyon elfáradtam, mire hazajöttem.

VI. Undersåker hegység (Soahkan wärie).

A) Beszélgetések.

Kie alakonā kuhktemienie ki lárház (kiabál) künn? — eäh tah tuost' kuhkeäti't nem mernek azok lárházni. — mainie krátnā' tū^une piéjjem mit morogsz egész nap? — piärrnä krátnā' a medve morog. — kie uksum capmā ki zörgeti az ajtót? — im monna siätet' külskutti', mam tatnā jiehtā' nem törődöm avval, a mit mondasz. — monna söurum alakeng kũ^ulum rauki' a juhot hallok künn bégni. — tašnie stuora vuépsā hālietejja; tihte pũ^ucse seitā hāliehtit mán manná kalakum pũwit; vuépsā paskā, ploakātahtā moqtiem jũrum itt egy nagy bögöly röpült; egy rénszarvasra akar röpülni, de én meg fogom ölni; a bögöly sok állatot szúr (csíp), kínoz.

Mũ čajjevā' (čajevā') pakčēt' fáj a hasam. — monna kahčem jih surmom cučpkim liheste elestem és kitortem az ujjomat (tkp.

az ujjomat letörtem az izérl). — *joaktan monná kiätam äimenä posktallijjim, tan pi^ejjän tlje älikeste pannaqij* (v. -ki') tegnap a kezemet egy tüvel megböktém, ma hát elkezd dagadni. — *taktare jiellajahtä tam fiäilie alamuöom* az orvos meggyógyítja ezt a beteg embert. — *monna petnikite vatnanoma nines pénzem, hijával vagyok a pénznek.*

mejjä kalekü' tü^ukum puertän preiti' (v. *luéppi'*) a kendőt az asztalra fogjuk teríteni. — *mejjä kalekü' vuäbänan tullum pieji' ih laipiä' pissi'* a kályhába tüzet fogunk rakni és kenyeret sütni. — *mü koatšn kampl škihke* (v. *pruohka*), *att ääpu' mejjä mäet' ki' autšn kuh mijjén ähcie koatän talowä* házamban régi szokás, hogy, nem eszünk előbb, míg atyánk haza nem jön. — *tan piejjen monna waccém koat'en šise, ähkašim, prihček joukujim* ma bementem a házba, leültem, kávét ittam. — *moattie, mi puälekkom šeitä sok [van], a ki a pälinkát szereti* (tkp. akarja).

im monna teitie kāmukitie puäth (*puäthj*) *utiüh, maitie tātna munnän k^oõroma; tah aļovas kārčie munnän* azokat a cipőket nem használhatom, a melyeket te nekem varrtál; azok nagyon szűkek nekem. — *täitie warjite, maitie koārije puēktij, juo täitie atnāmā* azokat a ruhákat, melyeket a szabó hozott, már azokat használták. — *monna vuobenien piülešn* (v. *piälešn*) *čoacčam* (*čoacčijem*) *ih ičen warjä' poaltam* (*poaltama*) a kályha mellett állok (álltam) és ruhámat elégetem (elégettem). — *mü kajepa kahčēmā wouļuse, manna šittim krukkih, armia kalakam pejjise waltä'* kalapom leasett, le akarok hajolni, hogy fölvegyem.

joktan monná ičen äitekištie stuorra čälogom (v. *prö^ovim*) *fihkim* tegnap szüleimtől nagy levelet kaptam. — *mejjä čiče viäll-čäh, men viete jāmomā, tlje p̄r keäks tälje* mi hét testvérek [volutunk], de öt meghalt, hát csak ketten [vagyunk] most. — *tihte p̄ähče ähčebun pliärešn* ez a fiú atyjára üt, atyjához hasonlít. — *monna lākam tam p̄ähčēm säälädimie autšte* (*aut^ošte*), *tlje stuora tuntura* (v. *klipmuj*) *šattä* megvertem (tkp. verem) ezt a fiú lopásért, hát nagy lárma támadt (tkp. támad).

mah liäh kouļuma, ahte tü koatie-pielien ŧaktera proūrusä? *mah miäl', kuštie kalakä tihte iče proutškätiem waltä'* hallottad-e, hogy a te szomszédodnak (sátorfelednek, sätortársadnak) a leánya menyasszony? tudod-e, honnan fogja ő a hozományát venni? —

tuoh kuéktā lāvec ; tuon nüppien wahkan kaļakā tāi heäje šuttä' azok ketten jegyespárok, a jövő héten fog az ő lakodalmuk lenni.

aktera wārešte jahtajijjin nüppien wārān, tlje tassa aktem kuotiem tarejajin (v. tarejajijjin) az egyik hegyről a másik hegyre költözködtek, aztán ott egy sátrat csináltak (építettek). — *ki kuotiem cäkkimienie* ki építette a sátrat? *im monna miäl' kannā* nem tudom. — *tačkā aļovas oħče skouwa, jallan muor' (poaltems muor')* *fiħki'* ott nagyon kis erdő van, alig kaphatni fát (égetni való fát). — *tāte wārie, kukkā mejjā waccu', aļovas pṛāra* ez a hegy, a melyen megyünk, nagyon meredek. — *tihte stuora lihpiä marhkaneija* ez a nagy szikla szétrepedt (meghasadt, szétment). — *kaltie, amma täiman krüchkiyim, aļovas hiäñqā* a kút, a melyet taval ástam, nagyon mély. — *wuóinuä Soahkan vuelelišnie stuora fuóršie (v. karrečie) ; tihte kūlwa řakħse soķki'* Undrsäker alatt egy nagy vízesés látszik; az messze hallatszik zúgni. — *juhkon appqra (v. kättie v. viättará)* *aļovas čāppies* a folyó partja nagyon szép. — *tate jeanā aļovas kammqta, tuote nüppie jeanā äntan kammteq* ez a folyó nagyon széles, az a másik még szélesebb. — *toaräst jeanam aļovas čāpies pṛüwie* a folyón át nagyon szép híd van. — *tan piejjen wuosts karejabjeje tan jāpien* ma első mise [van v. volt] ez évben.

mam tättie fiällešte šit' tareji' mit akarsz csinálni abból a deszkából? — *tihte klakhā, am oašestejšn monnä juóktan baččajijjim, tihte cučpkołtahkšn (v. cüöpkonomma)* az a bot, a melyet tegnap a kereskedőnél vettem, az széttörött. — *mū külleke riñan pānātuowum ; monnä čieħtum hänestit* a késem eltompúlt; meg kell köszöriülnöm. — *tanna aļoman aļovas viekska kiät', jeh tihte tam řisse klāħkam puóllä cüöpkih kuékt'en hāran* ennek az embernek nagyon erős kezei vannak, és ő ezt a vastag botot (durungot) ketté (két felé) bírta törni. — *tihte pāħče jeahtā, satne vieksāqqa, vieksahkappa monnāste ;* — *poġtieħ kjampan* ez a fiú azt mondja, ő erős, erősebb mint én; — *jöjj birokra !* — *monnä kierkiem settijim jauwārān ih tihte wuajajejja potnan* a követ a tóba dobtam és az elmerült a fenékre.

tullu pṛeakā, armie puellā a tűz pattog, mikor ég. — *stuorra tullu puellaji taitie koateqe* nagy tűz támadt a faluban (tkp. gyúladt ezekre a házakra)). — *nougota (v. kiaht)* *tullum piejēma skojjise, tästie tilje stuora tullu šattā ; tālie anne tihte puolemienie ; tejjā ai*

wuéinijeterä, tihte puol'emīnie valaki tüzet csinált az erdőben (meggyújtotta az erdőt), hát nagy tűz lett (tkp. lesz); most is ég még; ti is meglátjátok, [a mint] az ég. — *piejje koartā čerrekā* a nap erősen éget (süt).

B) Mesék.

1. *Piärna jih řeäwq.*

Piärna jih riäwq wuoje-tälliem seällät' (seällädiĵin). tĵe aktñ 'ėhkedñ waccieh, virmie' cākieh piärne ih reäwq. tĵe āreĵñ virmie' šakkāh, tĵe ĵen küelie' fiĵkh kennā. tĵe řeäwo wuelkā, tann 'ėhkedñ wuoje-tällēste wuoĵem mātada. tĵe tałowā piärnan koaikā, tĵe pi'rrnā ĵihčije: «kuppenā liäh vierātamma?» — «fättarin'ü čuöč-čema. tĵe ĵuo wuoje-tälliem kaskā mātātamma. tĵe akten pieĵen piärnan peälešn ogrā tĵe viht (nappādest) wuelkā, wuoĵim kaĵakā mātādiĵit (-di't). tĵe piärne ĵihčije: «kuppene liäh veärātamma?» — «fatterin'ü liem č'öččema». tĵe nüppien 'ėhkedñ wacci' kalekies akēñ (akč'n, aktšñ) wuoje-tālien koaikā. tĵe wuoje-tāllie ĵuo nahkqmq. tĵe piärna ĵeahtā reäwose: «tatñā liäh wuoje-tāliem mātātāma, nahktama (nahk^atama) tū^unu kaik.» reävo ĵeahtā: «tatna (v. taanā) tällniä helle mātātāma, nahktama.» piärna moarateäwa ĵih ĵeahtā, kalekies oarajijit piejje-pealan wuéinih, keän rauwušte wuoĵ' wučāh. tĵe piärna nahkstamma, tĵe reävon rauwušte wuoĵ' wučāh. men ĵoh tĵe piärne nahkstamma, tĵe reävo wuoĵ' nāmā piärnan rauwose. piärnā tann čerrekā (čirrekā) nahkstamma, tann kārēve piärne tihte, ij (ijĵe) liēh tmqtmq kennā, kuh reäwo piärnen rauwose vueĵ' nāmqma. tĵe řeävo ĵoska peĵĵise ĵih ĵeahtā: «č'öččel' päĵĵise wuéinih, kiän rauwušte vueĵ' wučā'.» tĵe piärne č'öččelā päĵĵese, tĵe piärnāñ rauwušte vueĵ' wučāh. tĵe piärna moarateawā tĵe t'qllōwq reävum. reävo roqñ (v. ruöhcen) nealan haĵek'lä. tĵe piärna reävum ĵielkište fiĵkela, tĵe řeävo ĵiehtā: «tĵe māĵ ič' lēäh para viät-tiem kākciemienie; kacie' čerrekā!» — pirrnā skāmiekoatā ĵēh ĵuđitā reävun ĵielkiem. tĵe reävo piäsela. piärna wuelkā tāstie. tĵe reävo piärñom arkete tan kārēve: «tatna, mā tan stuorra eĵäč monnom ĵaksij, mi řann öhe.» — piärna moarateäwa ĵih ĵeahtā: «koášš

akt (v. koaššie akt) kałakam taťnum kākcih, koaššie jāmāh.» —
 řeavo jiehtā: «cū, cū!» ārkā, «taana, mie tañ jalla, ežáč mannām
 puélhik jaksī', mannām, mie tañn wuelāks.» — piārnā kääpota.

aktñ aikien tlje kalekies hoqkkij, tlje eččen nāgen kuelie' fihkkē
 ki'. tlje āreťn řeāvo wuelkā hoqkkij, tlje jēn kuelieh fihkije, tlje koa-
 tān wuelkā. tlje piārnā kihēije: «kumtie taťna tañ jēn kuelie' fihk'?»
 — reāvo jiehtā: «čičātom pott mañna tañn jēn kuelieh fihkih.» —
 pirrne jiehtā: «liārat' (bikkumť) monnom ai, kumtie kałakom tañn
 jēn kuolieh fihkih.» — «hōajā, pihkumťūt kałakom.» tlje jeahtā:
 «wāccieh, aktñ 'ehkedn š'eipiem piejñ jauran, āreťn tilje jēn kuelieh
 fihk'.» — tlje iehkedn piřna wuelkā, jauran š'eipiem peajā, aredn
 tlje piārnēn š'eipie kałakomq. tlje piārna viāntā, jēn kuelieh, tlje
 taťmāťā lieułos, 'ijji puāł' luthih kih. tlje hajekela (-kala) čerreķā, tlje
 piārnān š'eipiā puorhkana. tlje piārna moaťatēāwā reāvose, armā
 satnam lieka nulličāttammā, sū (sō) tlje siāipiā puorhkanā. reāvo
 poaksta nālkieklākan, ařmie piārna tañn joamān. tālie piārnān pař
 (pařra) oaneks š'āipie. tlje piārne š'āipet f'ālemi'nie tālie ai. —
 tihte piārne tañ aikien jāmiejjeja.

A medve és a róka.

A medve és a róka vajas puttonyt loptak. Hát egy este men-
 nek, hálókat eresztenek a medve és a róka. Reggel a hálókat ki-
 húzzák és nem sok halat kaptak. Aztán a róka elmegy, azon este
 a vajas puttonyból vajat eszik. Jön a medvéhez, kérdezi a medve:
 »hol voltál?» — «Koma voltam (tkp. komául álltam)». Hát már
 a vajas tálat középig megette. Egy napon a róka mellett alszik,
 aztán ismét (újra, másodszer) elmegy, hogy majd vajat eszik.
 A medve kérdezi: »hol voltál?» — «Komának voltam.» Másnap
 este együtt kellett volna nekik elmenni a vajas puttonyhoz. Hát a
 vajas puttony már elfogyott. Ekkor a medve mondja a rókának:
 «te etted meg a vajjas puttonyt, fogyasztottál el mindent». A róka
 mondja: «talán inkább te etted meg, te fogyasztottad». A medve
 megharagszik és mondja, feküdjenek le a nap felé, hogy lássák,
 kinek a seggéből csöpög a vaj (tkp. csöpögnek a vajak). Hát a
 medve elaludt és a róka alfeléből csöpög a vaj. De mikor a medve
 elaludt, a róka a vaját, a medve alfelére keni. A medve nagyon

erősen aludt, az a gonosz medve nem érezte, a mint a róka a medvének az alfelére kente a vaját. Aztán a róka fölkelte és mondja: «kelj föl megnézni, kinek a seggéből csöpög a vaj.» A medve fölkel, hát a medve seggéből csöpög a vaj. Ekkor megharagszik és kergeti (üldözi) a rókát. A róka egy gyöker alá ugrik. A medve a rókát lábánál fogva megkapja, hát mondja a róka: «bizony csak a gyökeret harapod (szó szerint: ugyan nem vagy, csak a fenyőgyökeret harapdálóban); harapd erősen!» A medve kezdi magát szégyenleni és elereszti a róka lábát. Ekkor a róka megszabadul. A medve elmegy onnét. Hát a róka a medvét nagyon erősen (tkp. rosszúl) csúfolja: «te, a ki olyan nagy vagy, nem érsz (tpk. érsz) el engemet, a ki olyan kicsiny vagyok». — A medve megharagszik és mondja: «valamikor [úgy] megfoglak harapni hogy (tkp. a míg) meghalsz». — A róka mondja: «ejnye, ejnye!» gunyolja: «te, a ki olyan magas vagy, nem bírsz engemet elérni, engemet, a ki oly alacsony vagyok.» — A medve mérgelődik.

Egyszer horgászni akartak, s nem kaptak semmi halat sem. Hát reggel a róka elmegy horgászni és sok halat kapott, aztán haza megy. A medve kérdezi: «hogyan kapsz te annyi halat?» — A róka mondja: «kell nekem bizony annyi halat kapnom.» A medve mondja: «taníts meg engemet is, hogyan kapjak oly sok halat.» — «O, igen, meg foglak rá tanítani». Aztán mondja: «menj, egy este tedd a farkadat a tóba, reggel aztán sok halat kapsz.» — Hát este a medve elmegy; a tóba teszi a farkát. Reggel a medvének a farka oda volt fagyva. Fölkel a medve, hát a farka oda volt fagyva. Ekkor a medve azt gondolja, hogy sok hal az. Fölugrik, érzi [hogy] nehéz, nem bírja fölemelni. Ekkor erősen ugrik, hát a medvének a farka szétszakadt. Megharagszik a medve a rókára, hogy őt úgy bolonddá tette, hogy a farka szétszakadt. A róka jó ízűen (tkp. édesen) nevet, hogy a medve olyan bolond. Most a medvének csak rövid farka van. És a medve farok nélkül jár most is. Az a medve akkor meghalt.

2. Akta pieljets kōlle.

Tihte mealā, kūēlie kaļlakā taļowi' (talovuj) tahkā. tlje tann frūa jeaktā tassa: «ar̄meā taļowā tahkā jih kihčije: mam lieh tare-jamienie? tlje kaļakā j'ēhtij: ākšan. nīr̄ram. — ar̄mea kihčije: man̄n

kiäwota (kukkie) äksän nírra? tilje kalakä j'ehtih: kaskä oäks'em. — jeh armae kihčije: mah nan vüälokom uunih? tilje kalakä j'ehtä: hōaja, ohče patt, män k'äkk'en aļovas ohče rājkie. — armie kihčije: kušniä tū kammā? tilje kalakä jiehtih: hi'rkeän (v. hi'rēkiän) koqtien šišn'ä. — armie kihčije: kušniä tū taktare? tilje kalakä j'ehtä: tihte jaur'e-peälesn. — armie kihčije: man kukkie nüppien koqtän? tilje kalakä j'ehtih: tūon pahkan noqlesn.»

tilje küelie taļowä. tilje pieljets kolle moarahka pienom aanä (v. atnā). tilje pienä šäjetä (v. šeitā) kakci' küeliem. tilje küelie jeahtä: «ass tuhkä!» — pieljets kolle jeahtä: «äksän nírram.» — küelie jeahtä: «puerrak!» — pieljets kolle jeahtä: «kaskä oäksiem.» — tilje küelie jeahtä: «ka thoaskan leä'? kušniä tū kammā?» — pieljets kolle jeahtä: «hōajä, ohče patt, men k'äkk'en aļovas ohče rājkie.» — küelie jeahtä: «mah kallānammā (v. kallātahksn)? — kolle jeahtä: «mū taktare jaurie-peälesn.» — küelie kihčije: man kukkie nüppien koqtän? — pieljets kolle jeahtä: «äl'e' kiäki' veärä-tamma mañan küeliem.» — küelie jeahtä: wuélki'h tuonen kogikä! — kolle jeahtä: «tuon pahkan noalesn, kaltie-peälesn.»

Egy siket ember.

— Ez tudja, tisztviselő fog oda jönni. Hát azt mondja neki a felesége: «ha ide jön és kérdezi: mit csinálsz? akkor mondja: fejsze nyelét. — Ha kérdi: milyen hosszú [lesz] a fejsze nyele? akkor mondja: az ág közepéig; — és ha kérdi: van-e némi söröd? mondja: igen, egy kevés van, de a hordónak nagyon kicsiny a lyuka. — Ha kérdezi: hol a feleséged? mondja: a lóistállóban. — Ha kérdezi: hol a leányod? mondja: az a tó partján [van]. — Ha kérdezi: milyen messze van a másik házba? mondja: ama domb alatt [van].»

Hát jön a tisztviselő. A siket embernek mérges kutyája van. A kutya meg akarja a tisztviselőt harapni. A tisztviselő mondja: «kusti!» — A siket ember mondja: «fejsze nyelét!» — A tisztviselő mondja: «jó napot!» — A siket ember mondja: «az ág közepéig.» — Aztán mondja a tisztviselő: «vajjon megbolondultál? hol a feleséged?» — A siket ember mondja: «igen, egy kevés ugyan [van], de a hordónak nagyon kicsiny a lyuka». — A tisztviselő

mondja: «vajjon jóllaktál [már a bolond beszédből]?» — Az ember mondja: «a leányom a tó partján [van]». — A tisztviselő mondja: «milyen messzire van a másik házba?» — A siket ember mondja: «senki sem volt a tisztviselőért (tkp. után)». — A tisztviselő mondja: «menj a pokolba (tkp. a halálhoz, ördöghöz)!» — Az ember mondja: «ama domb alatt, a kút (forrás) partján (mellett)».

3. *Véassās tāče jih cōren frū^ua.*

Akta véassās tāče wāccā aktñ cōrn koqikā jih aktum toqłpiem lō^onestahtā. tlje stuorra cōrre jeahtā: «koassie tqtna toalpiem fikh' lō^onih, tlje tqtna (v. taana) wāccāh, tam jū^ukst'». tlje tihte veassās kolle jeahtā: «ījjič patt; monq kałakum feaťāh ógččih.» tlje pott tihte stuorra cōrre kaulātamma, jih tuolpiem lō^onije. tlje kolle wāccā aktñ oas'testejen koqikā jih feaťāh oáččā, tlje makštā (makštā), kóqs-sie kallānqmmq, tlje waccije tāstie, jih aktñ lořma-čejelusn niłle kahčela. tlje tan cōren frū^u wuėinije, aštie lieka toalpiem lō^onastah-toma (-tqma), tlje tihte tann cōren frū^ua čo^ořvo tamm veassās kol-łom, tlje jeahtā: «armie mū pealesn oarāh, tlje kałak' vī^ttam luhkiem fikhkih.» tlje oarā tann frū^un pealesn, vī^ttum luhkiem fikhkije. tlje wāccā tan cōren koaikā ih jeahtā: «tū^u frū^un pealesn l'ām (v. liū-gum) oqrroma, tlje vī^ttom luhkiem fikhkijijim; jirreťe piejjen kałakum ai tačkā waccih.» — «tlje kałakom tatnoř waltih ručstq-koatān.» — nūppien piejjen tlje ai wāccā tačkā, tlje oarrā pealesn ai, tilje kułumum (kołomom) luhkiem fikhkije. tlje cōre tačkā tałowā. tuhte kū^ułujė (kuołujė), cōre tačkā tałowā, t'ljė kuokkorte sūankan nealān jih tilje tihte cōre jeahtā: «arm ih tl tam veassās kolłum puėktie' tlje kałakum tatnum pū^uwih.» frū^uwa jeahtā: «i^om lieh monna nan véassās kolłem (v. -łum) wuėinama.» — tlje tihte cōre wuélkā jih tlje tihte veassās kolle wāccā tann cōren koaikā ih jeahtā: «tū^u frū^un pealesn l'ām oqrroma, tlje l'ām kułumum luhkiem fikhkema; jirrode piejjen kałakum ai tačkā.» jā wāccije. tlje cōre jeahtā: «tatnoř kałakum ručstq-koatan wuółktit.»

nūppien piejjen tilje ai tihte veassās kolle wāccā tačkā, jih tlje toqrata tann cōrn frū^um jaur^e-pealesā, warjāh kałekies pėssī'. tlje tihte frū^uwa ičse cōrum kuhče, kałakā viehkietī^t jaur^e-pealesē war-

jāh kuittih: tlje tihte cōre jeahtā : «armie ih tl tam veassās kəllum puéktie’, tlje kalakum tatnum jauran sēttih.» — «fihkh tarajih, kumtie sēit’, imme lieh kuit monna nan véassās kəlləm wuéinama.» — tlje tihte cōre wuélkā koatān. tlje p^wōrije (v. p^wōrije) jēn cōr’ ičse koatān, tlje jēn cōr’ tālevie’ tahkā, jih jeahta, sū frūwa jeačāh veassās kəlləm atnā (aanā), tamm kalekies pū^wwih. tlje tam veassās kəlləm lievies hirkie-koatān cākama, kalekies tašnie pū^wwih. tlje frūwa čēps sōurum tahkā luđūtā, tihte tū^wkom atnā čogrvie kaskšn. kuh tlje tahkā tālevie’, kalekies waltih ih pū^wwih, tlje cōre oksom rihpsta ih kuh tlje rihp^osta, tlje čēps sōure talowā ulukse. tlje tihte cōre pīllije, fiāilien šattā ih jānā. tlje tihte veassās kəllə tam puéikies frūwum fihkije. tlje stuora heājēm tarejā, tlje tihte veassās kəllə stuōre poñtne šattā. tlje keđkte mánā’ fihkiji ; aktē jāmiejejjā tallā, nūppie kołoma vahkā j’ēliejejjā. tlje iče frū^wwa ai fiāilien šattā, tlje tihte veassās kəllə pqr uktok pācā. tihte ūmorote häile.

A szegény paraszt és az úrnak felesége.

Egy szegény paraszt elmegy egy úrhoz és egy huszonöt örés *) darabot kér kölcsön. Hát a nagy úr mondja: «mikor te a huszonöt örét kölcsön kapod, elmégy, megiszod azt». A szegény ember mondja: «nem bizony. Én eledelt fogok venni». Hát a nagy úr csakugyan meghallgatta és a huszonöt örét kölcsön adta. Aztán az a paraszt elmegy egy kereskedőhöz és ételeket vásárol és eszik. Mikor jóllakott, elment onnan és egy hóhatárra lebukott. Hát annak az úrnak a felesége meglátta, a kitől a huszonöt örét kölcsön vette, s az úrnak a felesége hívja ezt a szegény embert és mondja: «ha én mellettem alszol, ötvenet fogsz kapni». Hát az asszony mellett hál, ötvenet kapott. Akkor elmegy az úrhoz és mondja: «a te feleséged mellett aludtam, és ötvenet kaptam; holnap szintén el fogok oda menni». «Akkor én tégedet a börtönházba teszlek (tkp. foglak venni)». Másnap is elmegy oda és ismét mellette hál, hát harminczat kapott. Ekkor az úr oda jön. Amaz meghallotta, az úr oda jön, hát az ágy alá mászik s az úr mondja: «ha a szegény embert elő nem teremted, tégedet meg foglak ölni». [Azt] mondja

*) Svéd aprópénz.

az asszony: «nem láttam én (semmi) szegény embert». Aztán az úr elmegy és a szegény ember oda megy az úrhoz és mondja: «a te feleséged mellett feküdtem, és harminczat kaptam; holnap szintén oda fogok [menni]». Avval ment. [Azt] mondja az úr: «tégedet a börtönbe foglak vetni (tkp. vezetetni)».

Másnap a szegény ember szintén odamegy és annak az úrnak a feleségét a tó mellé követi, ruhákat akartak mosni. Hát az asszony megparancsolja az úrnak, segítse a ruhákat a tópartra vinni. Az úr mondja: «ha elő nem adod azt a szegény embert, hát tégedet a tóba foglak dobni». — «Tehetsz, a mint akarsz, még sem láttam én semmiféle szegény embert». — Ekkor az úr haza megy. Aztán sok urat hívott meg a házába, hát sok úr jön oda és mondja [nekik]: az ő feleségének egy másik szegény embere van, ezt öljék meg. Hát az a sok úr bedugta a szegény embert a lóistállóba, hogy majd itt megölik. Ekkor az asszony egy fekete birkát eresztett oda, ennek csöngetyűje van a szarva között. Mikor oda jönnek, hogy vegyék és megöljék, az úr kinyitja az ajtót s mikor kinyitja, hát a fekete birka jön ki. Ekkor az úr megijed, megbetegszik és meghal. Aztán a szegény ember megkapta a gazdag asszonyt. Nagy lakodalmat csinálnak és a szegény ember nagy gazdává lesz. Két gyermeket kapott; az egyik azonnal meghalt, a másik három hétig élt. Ekkor a felesége szintén beteg lesz, s a szegény ember csak egyedül marad. Nagyon búsul.

4. Čēhps sōure.

Aktn aikien akta kōlle, tihte čēhps sōurum aanā. sōure hirkie-koatien sisnie vearātamma. tje tihte kōlle wāccā tan hirkie-koatien sī'se, tje tihte tam čāhps sōurum ulukse luūtā. tje tihte wuélkā aktn stuora (v. -re) cōren koatān. tje štuore špōjilum wuēinā, tje wuēinije ičemše tāšnie, tje tihte sōura paskijāhčā, koaššie špōjilum maḥkuā. tje stuore cōre tałowā, tje tihte wuēinā, miē tuhtq, tje tihte wuēinā, iče tuonā, pillije, tje jāmā. tann cōrn frū'wa kałakā wacci' pījje-laptsā, tje tihte wuēinije tam čāhps sōurom. tihte wuélkā wōuluse tah trāhp' (t^arāhp) par šnāičān, kačela ih tje tihte jāmiejje. tje šō'nq kałakā wāccih čācien (čācien) mietie, tje tihte wuēinije tam frūwum ih tam cāhps sōurum. tje wāccā tann sōurn aitrn

koaikā, tlje tihte söurn ājitera kāhtā böötih stuora lukkiem. kuh tihte cōre kuolǰje tamma, mam söure toiqma, tlje rūpmala tästie, tlje wāccā aktu prūwien toarest. tlje aktu koatān talowā ih täšniä fiäilien ľättieh. tlje tihte cōre ai fiäilien šattā. tlje kaľakā tästie wāccājit poastln toarest tam prūwien, tlje oqjā' jämmeket', tlje kahčela pǰjeln tam prūw'em, tlje patnena (paanena).

A fekete birka.

[Volt] egyszer egy ember, annak volt egy fekete birkája. A birka a lóistállóban volt. Hát ez az ember bemegy a lóistállóba és a fekete birkát kiereszti. Ez elmegy egy nagy úr házába. [Ott] meglát egy nagy tükröt, abban meglátta magát; hát a birka szúr, a míg a tükröt széttöri. Jön a nagy úr és ez nézte, mi az? Hát látja, maga az ördög, megijed és meghal. Annak az úrnak a felesége a felső emeletre akar menni, s ez [is] meglátta a fekete birkát. Ez [ugyan] csak ijedezve megy le a lépcsőkön, elesik és aztán meghalt. Hát a szolgáló vizért akar menni és ez meglátta az asszonyt és a fekete birkát. Aztán elmegy a birkának a gazdájához és a birka gazdájának százat kellett fizetnie. Mikor az úr meghallotta azt, mit csinált a birka, elszökik onnan és egy hidon keresztül megy. Egy házba jön és ott beteg emberek (parasztok) voltak. Hát az az úr is beteg lesz. Aztán onnan vissza akar menni a hidon keresztül, hát a feje szédül, aztán leesik a hídról (tkp. a hidon) és elmerül.

C) Elbeszélések.

1.

İčen koatšn manna fiäilien šuttējijim (v. šuttum), ih mejjā fāatāt nahkqmq. tlje manna kaľlakq wacci' virmie' cākiq. tlje štuora piäkka. tlje iče kaľkum sū^ukkih jih küolien jóamp'e kaľlakā viermieh cāki'. tlje vqraqq patnijim. men tilje saukum čerreke, tlje kättiem nōttejijim. tlje kättiem kaľakajijimien virmie' cāki^h. tlje koatān wuėlkijijimien, tlje āratn (āretn) virmie' šakkajijimien, tlje j'ēn küelie' fiħkijijimien, jallān koatān p^uällijijimien kuėttih. tlje čoalāijijimū' jih pēssejijimū' küelie', tlje tuol^utijimū' tlje makseāhtijimū'.

A magam házában beteg lettem és mi étel nélkül maradtunk (tkp. végződünk). Hát én el akarok menni hálót eresztetni. Nagy szél [van]. Nekem eveznem kell és a tisztviselő kisasszonyának a hálókat eresztenie. Csakhamar megfeneklettem. De erősen evezek és a partot elértem. Hát a parton akartunk hálót eresztetni. Aztán haza mentünk és reggel a hálót kihúztuk, sok halat fogtunk, alig bírtuk haza vinni. Aztán kitisztogattuk és megmostuk a halakat. Aztán megfőztük és megettük.

2.

Akta kolle vinncom waltā jeh liānc⁴em min⁴nešn jeh tlje wuēlki-jijjin jaurien toarest ih til⁴e kalekies wājēšie[s] skoqhta'tijit (-tīt). tlje kolle miješka tiavonum wuēinije. tlje liāncem čoqōβq iēse koaikā jeh jeahtā: «tū⁴m kalekien mannā' skwūhtī'». tlje mieška-tievona pil-lijejjā, koq tuitie kuolojijji (v. kuolojējā), tlje hajekela. tlje kāhtejin piengm (v. -num) luōiti'. tlje piēna tollovg, koqššie jaksela, tlje xahtā čerrekā. tje kūolie jeh kolle jaksā, tlje kūolie skwūhtiji (skwūhtiji, -tijejjā) jih tlje tiēvāra, tlje tievona jāmā. tlje kerjenā suttijin, featāh fihkijin, tilje ŋuowujijjin.

tlje nūppie kolle tahkā tałowā jih ai waišieh kałakā skoqhtā-tijit, tlje wuēinijejja, tuh waišiem fihkema. tlje tuhta ai wuālkā. tlje kolle kałakā skwūhtema waišien peūlešn arri' jih kūolie wuālkā hierkien mietie. tlje koatān tałowā, tlje kolleŋ rū⁴kije kihēije, kušnie sū kallqg, tlje jeahtā (jiehtā): «waišien piēlešn.» tlje wuālkijijjin poastatā škōjise waišien mietie.

Egy ember vesz egy csónakot és a tisztviselőt magával s aztán elmentek a tavon át és jávorszarvasokat akartak löni. Hát az ember egy borjas jávortehenet látott. Ekkor a tisztviselőt magához hívja és mondja: «azt fogjuk mi ketten meglöni». Erre a borjas jávortehén megijedt, a mint azokat meghallotta és elszalad. Hát a kutyát el kellett eresztieniök. A kutya üldözi, a míg eléri és erősen ugat. Hát a tisztviselő és az ember elérik, aztán a tisztviselő lött és eltalálja, a jávorszarvas meghal. Megörültek, eledelt kaptak és megnyúzták.

Ekkor egy másik ember jön oda és szintén jávorszarvasokat akar löni, hát látta, azok jávorszarvast kaptak. Ez is elmegy.

Annak az embernek, [a ki a hivatalnokkal volt], a meglőtt jávorszarvas mellett kellett maradnia, a hivatalnok pedig lóért megy. Haza jön, hát annak az embernek a felesége kérdezte, hol az ő férje, s azt mondja: «jávorszarvas mellett». Aztán visszamentek az erdőbe a jávorszarvasért.

3.

Akta alamuča skojjum wacciemienie, tlje piässan mihtie šeahtā, tlje skcuhtie (wuāčā), men ečči tiävärh ki'. tlje piässa hajekälq. tlje piänom šnipkije (v. luēitā), tlje piänä tǝlovuje, tlje jaksala. tlje piässa pǝkije, tlje piänä pǝlloje, tlje piänä k^oauwā š'eipenā poatā poastote. tlje alamuča räipq (v. thoiije)-keacān waltā, tlje kuāpā ko^oššii jaksala. tiävärā, tlje nuāwā, piärka' kǝjuhco jih tlje tuolien cakkā. tlje koqtān wuālkā viehkiei mietie, men alovās kaļlakās allēkie, ie toaret' kennā, tlje uktok (oktok) wuēlkā tlje kuēttā piärkā' kōqtān jī' tlje kuhče ālekiām, kaļakā toarēdītñ. tlje patt tan aikien toarēdēija. tlje stuorra maisam moisetā, tlje koatān wuēlkijijjin jih tlje krū^utum cākkijjin (v. cākkijijjin), kalekies piärkā' tu^olttīt; tlje maks^eāhtijjin.

tlje viht wuēlkij ai viēpā skōjisā (v. -se), tlje waišiem skcuhtiji (wuāčiejeija) ih tlje tiäv^oetije (tiävāra). tlje wuēnnesā wuēlkā hirhien mietie, kalekies piärkā' kuēttiehtit wuēnnāsā (wuonnāsā). tlje tan koļlose, mī hirhkiem lō^onij^e, tlje tassa luhkije täl' wqtā (wottā) jih tlje piärkā' tuokā (tuokije); kakciem luhkiem fihkije (v. fihkij) autste. tlje koatān wuēlkije, tlje khuinqq kerjenā šattā. tlje källepq piässen tuljⁱenā wuēlkā wuēnnesā (wuonnäse), tlje stuorra nommon fihkije tuolj^een autšte jih stuorra nommon skcuhtema autšte. tlje kuinapa kerjenā šattā, armia keāktem stuorra luhkiem fihkema tuolj^een jih wuočema autšte.

Egy ember az erdőben járt, hát medvével találkozott (tkp. medve közé kerül) és lőtt, de nem találta el. A medve elfut. Ekkor elereszti a kutyáját, a kutya üldözi és utóléri. A medve megmérge-sedett (morgott?), hát megijedt a kutya, aztán a kutya lelóggó farkkal jön vissza. Ekkor az ember a kutyát kötél végére veszi és nyomozza a medvét, a míg eléri. Eltalálja és megnyúzza, a húsát felakasztja és a bőrét kipeczkeli. Aztán haza megy segítségéért, de

nagyon lusta fia volt, nem megy vele (nem követi); hát maga megy el, haza hordja a húst, és megparancsolja a fiúnak, kövesse őt. Hát ekkor [mégis] csak követte. Aztán nagy terhet visz [a hátán], haza mentek és hát a fazekat oda tették [a tűzre], hogy a húst megfőzzék, aztán ettek.

Aztán ismét elment szintén vadás erdőbe, jávorszarvast lőtt és eltalálta. Aztán a faluba ment lóért, hogy a húst a faluba vitesék. Annak az embernek, a ki a lovat kölcsönözte, annak tíz tallért ad és aztán a bőrt eladta, nyolczvanat kapott érte. Aztán haza ment, hát a felesége megőrül. Az ember a medvének a bőrével elmegy a faluba, hát százat¹⁾ kapott a bőrért és százat a lövésért. A felesége megőrült, hogy kétszázat kapott a bőrért és a lövésért.²⁾

4.

Akta kolle wācā, virmieh čaučeta (seállqta), tlje küelie moqā-teāwā, tlje štioubuna (v. stiabonā). tlje tūinka šattā, tlje akta pieljets kolle ai tahkā (ałowā jih küoliem viehketā. tlje ečči suol-kolle nan (v. nāgen) viehkie fihkk kannā, tlje teäptallā, tlje küolie ruosta-kogtān wuólka. tlje suol-kollen rū^ukije fiāilien šattā, tlje tamm ai waltie' källepun koajkā. tlje källepa kalakā kuloma jāpie' ruosta-koatšn čahkāsīt. män tl'e jeača kolle küelie šattā, tlje suol-kolln rū^ukije tunn nüppien kollöse vitem lukkiem wattā, armie källeb m viehketā ruostq-koatšte (v. -šta). tlje jeača küelie waltā ruoste-koatšte, tlje par aktem jāpiem kallakā arri'. tlje suol-kolln rū^ukije kerjenā šattā.

kuh tihte kolle ruosta-koatste pēasā (v. piesalā), tlje küelien kū^usom (kuosom) sealota jih tam parwā skōjism. tilie wuélkā kujenebuštie, tlje küolien k'erkieie méhtie šeahtā, tlje aktām hierk'em pauwā, nüppiem hierk'em waltā, tlje rupmala. küolien kākkih wuēinama, kuh kuosem jeh hirkiem puw^eejj (v. puw^eejjā). kuh šiäkc^eejja, tlj akta koatān wuélkijejjā jih küelān sornā. tlje küolie muorateawa jih

¹⁾ T. i. kronát. Egy svéd krona = 56 krajczár o. 4. Egy kronában száz öre van.

²⁾ Svédországban a különböző vad állatok elejtéséért díjak vannak kitűzve. Erre czéloz az elbeszélés, midőn azt mondja, hogy százat kapott a lövésért.

taļowā (v. *l°glewā*), *koaššie jaksā, tlje waltā, koatān wuóltkā* (v. -te). *men tlje suol-kolļe berřā kūliem, ijjič minnie sārnih sū kujenesā, ahta satna kūosem (kū^usem) jēh h'erkieim pauwoma, tlje sū kujenā fiāilien šattā jēh tihte jāmā. tlje tihte suol-kolļe perřā kūliem čāp-pies-lākan, ij'kalak' sārni' kiāse ķennā, ijjič kiāse ķennā sārni', ijjič pieljets kolļese kih sārni', tlje tihte tallā soņā (sorne) sū řū^ukijāsa, tlje tihte tallā fiāi'len šattā. satna kalakā wotti' tann kū^usen jēh h'erk'ēn autšte, mann jēnum par šāitā. t'lje šloqhpovejja kūelie suol-kolļem řū^ukijen koaikā.*

Egy ember megy, a hálókat ellopja, hát a tisztviselő megharagszik, megbünteti. Törvényülés lesz, hát egy siket ember is odajön és a tisztviselőt segíti. A tolvaj ember nem kapott semmi segítséget és megfogatott (a bűn rábizonyúlt) és a tisztviselő börtönbe vetteti (tkp. vezetteti). Ekkor a tolvaj embernek a felesége beteg lesz és ezt is elviszük a férjéhez. Az embernek három évig kellett volna a börtönben ülnie. Azonban másik ember lett tisztviselő s annak a másik tisztviselőnek a tolvaj ember felesége ötven [krónát] ad, ha a férjét kisegíti a börtönből. Az a másik tisztviselő kiveszi a börtönből, hát csak egy évig kellett ott lennie. A tolvaj felesége megörült.

Mikor ez az ember a börtönből kiszabadul, ellopja a tisztviselőnek tehenét és megöli az erdőben. Aztán elmegy a feleségétől, a tisztviselő lovai közé kerül, az egyik lovat megöli, a másik lovat fogja és elszökik. A tisztviselő gyermekei látták, mikor a tehenet és a lovat megölte. Mikor megleste, az egyik haza ment és megmondta a tisztviselőnek. A tisztviselő megharagszik és üldözi, a míg eléri, aztán fogja, a börtönbe (tkp. házba) veti (tkp. vezeti). Hanem hát a tolvaj kéri a tisztviselőt, hogy semmikép se mondja meg a feleségének, hogy ő a tehenet és lovat megölte, [mert] akkor az ő felesége megbetegszik és meghal. A tolvaj ember szépen kéri a tisztviselőt, ne mondja meg senkinek, senkinek se mondja, még a süket embernek sem, [mert] ez azonnal megmondja a feleségének és ez azonnal megbetegszik. Ő majd ad a tehenért és lóért a mennyit csak akar. Ekkor a tisztviselő kieresztette a tolvajt a feleségéhez.

5.

*Aktn aikien akta källe ʔājā kuinupm pūcij koaikā. ije khui-
noḡo šit' kennā wuélkih pūcij koajkā, källepā kalakā wuélkih. tlje
källepā jeahtā (jiehtā), satna náhkaren, šeitā oarajijit. tlje khui-
nubu kāhtā pūcij koaikā wuélki'. tlje piāssa (piérna) talowā tann
kammān koaikā. tihte kammā nāipenū kropmasā. tlje kerjenū šattā,
tlje pūc' lāhpā jih tlje koatān wuélkā kallapḡon mietie. tlje kallāpāsa
sorna, satne liega biernam (piāssam) kruppmasamma. tlje ī kallāpa
(kallopa) jāhkieh kennā. tlje vūššō jih jeahtā: «jāhkieh kalqk' patt,
armie monnā riektā jeahtām (jiehtām). eččim lū^un' tilje koatan talo-
wuma, viss (v. armiā) ečči lūūm' sātnan.» tlje källepā korovotā (-te)
jih tōgratā (v. -te), tlje huitskqḡ sātnan piérnam liegā kruppmā-
samma. tlje källepā kerjenā šattā jih nīewā. koh tlje kallāpa jū ūo-
vuma jih' piārka' kjuhcāmā jih tuoljem cakkqmq, tlje mḡiset' koappok
stuora māisam, tlje koatān talewieh. tlje piārkaḡ wuérkijin (v. paana-
jijjin v. patnajijjin), tlje kallāpa wuélkā piárnan tuoljen mietie ih
tuoljenā (-nā) wuélkā vuonnāsā jih tuoljem kuellān tuākā (tuokā).
kūelie stuorra ūummom tuoljen autste wātā jih stuorrā ūummom
vuočema autste. tlje kōatān wuélkā. tlje khuinḡpāsa sorne, satnā liegā
kééktiem stuora ūummom fihkema tuolj'en autste. khuinḡpā kerjenū
šattā.*

Egyszer egy ember elküldi a feleségét a rénszarvasokhoz. Nem akart a felesége a rénszarvasokhoz menni, az ember men-
jen. Azt mondja az ember, ő fáradt, aludni akar. Ekkor az asz-
szonyiak kellett a rénszarvasokhoz menni. Hát egy medve jön
az asszonyhoz. Az asszony a késsel leszúrja. Ekkor megöri, [ott]
hagyja a rénszarvasokat és hazamegy az uráért. [Azt] mondja az
urának, ő medvét szúrta agyon. Nem akarja az ember hinni. Ekkor
megharagszik [az asszony] és mondja: «bizony el kell hinned,
hogy igazat mondok. Nem jöttem volna haza, ha igaz nem volna».
Ekkor az ember felöltözik és követi, hát csakugyan igaz, hogy a
medvét agyonszúrta. Megöri az ember és megnyúzza. Mikor az
ember már megnyúzta és a húst felakasztotta és a bőrt kifeszítette
(kipeckelte), mind a ketten nagy terhet visznek és haza jönnek.
[Ott] a húst eltették, aztán az ember elmegy a medvének a bőréért
és a bőrrel elmegy a faluba és a bőrt a tisztviselőnek eladja. A tiszt-

viselő százat ad a bőrért és százat a lövésért. Aztán haza megy. A feleségének mondja, ő kétszáz [tallért] kapott a bőrért. Az asszony megörült.

6.

*Akta källe jën pūc' uunije. tje pūc' porta. khuinqq kallqbm kuhēe (rājā) kalakā (v. kakā) wacci' pū^ucij koaika (pūc' ohcidijit). kallopa jēāhtā: «waccie' tātna, mie koatšn ořroma.» — khuinopq wuélkā pūcij koaikā. tje kallopa wuélka jes porřta pūc' ohcidāt, tje řourum wājaltāhtā koatān; tje waišien mihti šeahťā. ī řourum miñ-
nešn utñijeh (v. uunijeh) kennā, tje kāhtā koatān jāreki' řourun mietie. tje wuélkā koatera, tje řourum waltā miñnešn, tje wuélkā, tje porřta pūc' kaunā, tje teitie wuej^eehte (v. wuoj^eehte) khuinubun koaikā. khuinopq kerjenā šattā, armiä liegā porřta pūc' kaunāma. tje khuinqq (-nopq) sorna, satne liekā vierum (waišiem) wuēinama. tje kallqqa kihčije: «kukkā tamna!» — tje jēāhtā: «tunn wārien noalešn.» — tje kallopa jeahtā, satna ai aktum waišiem wuēinama, men řouram (v. řourum) koatan liekā wājaltāhtqmq, tje kāhtā tann mietie. tje kallopa wuélkā tann waišien koaika, tje wuēnije kuose noalešn čoqčāmienie. tje skoñhtije, tje waišiem tiāvāra, tje waišie kahčela, tje niēwā, tje piärkā kjuhco, tuolj^eem cakkā, tje khuinopun koaikā wuélkā. khuinobq jiehta, kallakā wacci' hirkiem lōⁿeštāhtih kuēlište. küelie hirkiem loⁿua, tje wuélkā, piärkā kuēt-tete tūⁿā tuolj^eem jih kuolien koaikā. tje küelie oqčēä tuolj^eem jih piärkā', tje kakciem stuorra luhkiem wottā piärkai jih tuolj^een autste. tje koatan wuélkā jih khuinqbāsa sořna, satna kakciem stuorra luhkiem fihkema tuolj^een autste. tje khuinqba kerjenā šattā. nuppien piejjen kallopa fiäilien šattā jih jāmä. tilja nahkqmq.*

Egy embernek sok rénjei vannak. A rének oda vannak. A felesége parancsolja az embernek, menjen el a rénekhez (réneket keresni). Az ember mondja: «menj te, a ki itthon voltál». Az asszony elmegy a rénszarvasokhoz. Hát az ember is elmegy az oda [levő] réneket keresni, de a puskáját otthon (tkp. haza) felejtí, és jávorszarvassal találkozik. Nem volt vele a puskája, hát haza kell térnie a puskáért. Haza megy, a puskát magával viszi, aztán megy, az

odalevő (elveszett) réneket megtalálja; és ezeket odahajtja a feleségéhez. Az asszony megőrül, hogy az oda [levő] rénszarvasokat megtalálta. Aztán mondja az asszony, ő jávorszarvast látott. A férj kérdezi: «hol [láttad] azt?» — Mondja: «azon hegy alatt». Hát az ember mondja, ő is látott egy jávorszarvast, de a puskát otthon felejtette, s érte kellett mennie. Megy az ember a jávorszarvashoz s meglátta egy fenyő alatt állva. Hát lőtt, a jávorszarvast eltalálja, a jávorszarvas elesik, aztán megnyúzza, a húst fölakasztja, a bőrt kifeszíti, aztán az asszonyhoz megy. Mondja az asszony, menjen el, kölcsönözzön egy lovat a tisztviselőtől. A tisztviselő kölcsön adja a lovat, aztán megy, a húst a bőrrel együtt (tkp. vele a bőrt) elszállítja a hivatalnokhoz. A hivatalnok megveszi a bőrt és a húst és nyolczszázat ad a húsért és a bőrért. Aztán haza megy és a feleségének mondja, ő nyolczszázat kapott a bőrért, hát a feleség megőrült. Másnap a férj megbetegszik és meghal. Hát vége.

VII. Anaris hegység (*Kask-čūvulkan wārie*).

A) Beszélgetések, beszéd-töredékek.

Mah tuoñes' tann'e Švōrišn milyen lappok vannak Svédországban? — *tann'e Soahkšen wārien alamuč' arrāmīnie* itt Undersåkerban hegyi lappok laknak. — *kušnie hölltst' (arrā') tū^{na} alamuč' kiešegq* hol tartózkodnak a lappok nyáron? — *mūt' arramīnie orjil rattšen, mūt' tann'e nuorta rattšen, mūt' jillie rattšen, mūt' luilie rattšen, men tū^{na} kaik jällq wārene arramīnie* némelyek déli szélén (részen) laknak, némelyek itt éjszaki részen, némelyek nyugati részen, némelyek keleti részen, de mind magas hegyeken laknak. — *māhtere štievunlikke k^{ärki}' nüppē kiel'* jól meg bírjátok érteni egymás nyelveit? — *k^{ärkü}' pqt* értjük bizony (mindenesetre). — *alamuč' arramīnie jällq wārene ai tālèveqa* a magas hegyeken laknak a lappok télen is? — *hoajā, tālèveqa pott vuemenä jes arrū'* igen, télen bizony meg erdőkben lakunk. — *mānn autšte tuoñes' minn'e wārešte ih vuāmān* miért mennek le a lappok a hegyről és az erdőbe? *puorebu poacā' koqtuq' (v. koqtā')* *vuāmēšn (vuāmene)*, *puorebu purhvie* jobban legelnek a rénszarvasok az erdőben (erdőkben), jobb a rénzuzmó. — *kušnie wūñije tuoñges' ičs warjā', kuktie (man kuhkiem) liev'es*

wārene hol tartják a lappok ruháikat, mikor (a meddig) a hegyekben vannak? — *roqfan šišnie uuñije' ičse warjā'. il'e' roqfa wārešn kennā, men vuämēšn tarhvište toihtlqmmā (tarhvenā kapčetqmmā); iepu' täšnie arrāh qgnā, täšnia pqr thūjo' utñū'; men iepū' pqt pqr roafā' uuñie' (utñie'), jeačā' pott kuqtie' ai uuñū' (utñū'); tlje uuñū' pū^wwriem ajje. tihte pū^wwrie il'e' toihtlqmmā jōretse (jogretse), men toihtlqmma näljen (n'eljen) j'elkien, ih tassa wuérkū' tū^unu kaik (tū^unum kaikum), maitie uuñū'; mijen warjā' (warjite), maitie utñū', kuktie kalekū' j'elih: pearkā', wuéstā', kmpā', tū^unu muáttam, raukam, tuoljem, méasarahk', jauwardahk'. tuh pū^wwrie' ai timperdahkšēn sāks škuekšēn (vúämēšn, vuämien šišnie). — čakčeka tlje vuojem tarejū'. a turfasátrakban tartják ruháikat. A tőzregsátor nincs a hegyen, hanem az erdőben turfából csinálva (tőzeggel befödve); ott nem lakunk, ott csak a holmikát tartjuk; de bizony nem csak turfasátraink vannak, más sátraink is vannak; hát puvrie-nk is van. Ez a puvrie nem földre van építve (csinálva), hanem négy lábra van építve, és ott tartunk (tkp. oda rejtünk v. teszünk el) mindent, a mink van: ruháinkat, a mink van, hogy éljünk: a husokat, sajtokat, édes sajtokat (sv. myseost), minden budát, nyers bőrt (sv. fäll), bőrt (sv. skinn), rénborjubőröket, kicsiny rénborjubőröket. Azok a puvrie-k sűrű erdőben vannak építve (ácsolva). — Összel aztán vaját csinálunk.*

Monna wuēihtum altakum, ruónēkum koatāmāsa kihajtom a nyáját (tkp. a réntehén és rénökörállományt) a legelőre. — ājitera pū^wcum paitā (v. wuđitā) wārān a tulajdonos kihajtja a réneket (tkp. rénszarvast) a hegységre. — mejjā kakkū' toarērīt saanum, (tumm^a); tejjā kalekera kuori' pū^wcen luoitum mi követni fogjuk (öt); ti kövessétek (nyomozzátok) a rén nyomát. — ruónča pōlem švahkā nälñie kuittiemienie a rénökör a terhet a nyergen viszi. — pōle aļovas liulos, ijje ruónča puéļ' kuittih kannā a teher nagyon nehéz, a huzórén nem bírja vinni. — tuhta ruónča lie štievon kiesēmā (v. kiesīje) ruónča az a rénökör jó huzó (v. vivő) rén. — kuhtie monna čakčeka f^wālim ih kieraķa, tlje čiehties pūc' jēnim kiesi' (v. kiesi' v. šakki') mikor én ősszel költözöm (tkp. megyek) és tavasszal, akkor a rénszarvasoknak sokat kell huzniok (vinniök).

qlqmuče nūcwuma pōc'; tāli^e lie čirreka mālien az ember rénszarvasokat vágott le; most nagyon véres. — atnā jēnum poacām sok rénszarvasa van. — stuorqba lahkke pūcste jāmqmq tann tälvien

a rének nagyobb része (fele) meghalt a télen. — *akta unijēja alta'*, *nüppie ruõnča'* *utnijje ih juõkjin* (v. -*kijjin*) *kaskäms* (*koutä*) egyiknek voltak réntehenei, a másiknak rénökrei voltak és elosztokodtak (ketté osztották, megcseréltek). — *tuhta altä miesenä* abban a réntehénben borju van.

Eäh alamuç' jielie' raunai kuimie çonksn a lappok nem élnek a paraszttal együtt. — *tuçnks alamuç' jühtie' wärien kogikä*; *ieh mätie' tūⁿ kaik valtje miñnešn*; *aileks varjā'*, *maksū' laihpie' ruofan šisa* a lapp emberek a hegységre költöznek; nem bírnak mindent magukkal vinni; az ünnepi ruhákat, az ételt a turfa-kunyhóban hagyják.

Monna tan pijen alikstqm sāmien liärih ma kezdek lappúl tanúlni. — *munñ'en aloväs kerävä liäri' tamma* nekem nagyon nehéz azt tanulni. — *kuktie tamm j'iehtie' sāmien* v. *kuktie nımtie jiehtere sāmene* hogyan mondják (mondjátok) ezt lappúl? — *monñä' čiehtien nımtie jiehtie, ijjič nımtie* kettöknek így kell mondanunk, nem úgy. — *iän mqññä' jiehtie'* mi ketten nem mondjuk. — *monna aanam tūñ'en ännü mam akt jiehtie'* van még neked valami mondani valóm. — *tuhte karmanejja toivätejja* (*toivuta*) *munñ'en mām akt, men wäjeltihtejje*; *monna čiehtam muitäjahti'* *tummu* az az ember ígért (ígér) nekem valamit, de elfeledte; emlékeztetnem kell őt. — *tihte saanan, mam jiehtä'* az igaz, a mit mondasz. — *tuhte šeitä pueräpqt* (*pueräpqt*) *kiärki'*, 'än *monñä* ő jobban akarja érteni mint én.

Čoiijä' (v. *čajjevā*) *kalekie'* (v. *škurštimienie*) megy a hasam (tkp. hasak). — *oiijä' sairet'* fáj a fejem (tkp. fejem) — *suova poatä* (v. U. *mü čälemiesann'* *čallamän* v. *čälemete*) füst jött (tkp. jön) a szemembe. — *monna liem puoltqm q čen kiätqm ih talie akte plidämä* nálnie megégettem a kezemet s most egy hólyag van rajta. *tunn autebun vahkan tlje monñä štuorra färečišnie vearadim* a mult (előbbi) héten nagy veszedelemben voltam. — *monñä pillijim tan čerreka'*, *monna škilpsom tūñä krähpien* olyan nagyon megijedtem, [hogy] egész testemben remegek. — *tqtnä čüchp' ičet surmom* (*pilkem*) megvágod az ujjadat (hüvelyedet). — *parret'emienie nūñnie*; *tū su'orma ai kalakä pqrreti'* vérzik az orrom; a te ujjad is vérezni fog. — *ečem autšen friškiä arrä'* (v. *autepa aikien ečči lie' monñä friškiä*); *monna jāmema* (v. *jamatahkes* v. *jāmelqč*) *šuketoma fikhema* azelőtt nem voltam egészséges; halálos betegséget kaptam. — *māñä čerreka*

fiäliien; *monna pillum, ijič kukkiem jielí*; *kann ai jāmā tann iehkedn* a gyermek nagyon beteg; félek, nem sokáig él; talán még ez este meghal. — *mānā jāmoma* a gyermek meghalt. — *tuhte karmāneija čālemie pielet az az ember fél szemű* (tkp. fél szem nélkül [van]). — *tukka waccā akte piljets karmāneija* amott megy egy siket ember.

Ailiks-piejen čoñkun tū^{ne} lukkies (jī^{molos}) alamuč' ih pir-rije' jipmalum (-lom) vasárnap összegyűlnek mind a kereszteny (hívő, istenfélő) emberek és kéri az istent. — *tan pījen lušte vuojetējjan kuotšn*; *mej jā kū' tahkā jarri^e*; *jārrama kā čāppies arri^e* ma nagy mulatság [lesz v. van] a vendéglős (tkp. fuvarozó) házában; oda [megyünk] majd táncolni; a táncz szép lesz.

Mam taitere mijjise mit csináltok nekünk? — *mej jā taitū' icēmiese kāmuk'*; *monnā tarejam icēsense kāmukum* csinálunk magunknak czipőket; csinállok magamnak egy czipőt. — *mainie tamm taitā'* mivel csinálod azt? *pupmenā* árral. — *monnā šitam mām akt* (v. *kuhtem akt*) *tarejē'*; *kaunose tāsnie akta nāpara* valamit akarok csinálni; van itt egy furu? — *monna kam tuitie muōrete juōkie keāktien hārān* (v. *koutā*) azokat a fákat ketté fogom osztani. — *monna seittem moarā' purtīen nealan* a csontokat az asztal alá dobom. — *monna liem föj jān pajema kahēi'* majdnem elejtettem. — *monnā skjūhtam* (v. *-tum, -tom*) *kierkiem tuhka jih tievetum* (v. *tieverum*) *viākkum* el (tkp. oda) dobtam a követ és a falat találtam el. — *immuč' viele* (*viele*) *tistie tarejie'* *numetie* nem fogom többé tenni. — *monnā säj jām tumm oqksiem* meggömbítem (hajlítom) azt az ágat. *monna mātam kiepieslücke tarejē'* könnyen meg bírom tenni. — *tuhte lie tummq puorako toitora* ő jól csinálta azt. — *ukse čerrekā stekkeltahkšn*; *iepu' mej jā māhtie' ri^epstit*; *mej jā čuōvorū' uksum* (*-šom*) *sājjetah^t* az ajtó erősen be van zárva; nem bírjuk kinyitni; föl kell az ajtót feszítenünk. — *mej jā čerekā vitnešējjū'*, *men parrq forjāves* erősen dolgoztunk, de hát hiába. — *alkovišniū* (v. *alkuon*) *tann vātnā liā hēävān* kezdetben jó ennek a munkája. — *tallak liū' alikstiemienie vūōnšit* mindjárt elkezdesz dolgozni. — *monna fīpm štiūlkom jih lättem škuhtiem* fogtam a puskát és egy madarat lőttem. — *mānn jēne* (v. *jēne*) *fihkum* mennyit kapok? *atnā aktum šloparum feihk'*, *pejjeln kēkte lukkie šloāmpā'* egy krónát kapsz, azon fölül husz öret (apró pénzt). — *monnā kannā kalkam tiensit jēnepm nüppien*

vahkän talán többet fogok keresni (verdienen) a jövő (másik) héten. — *monna waltam ičsänse mašäm* (v. *monná moisotam*, v. -*tom*) terhet veszek magamra. — *maisä juuļos, kieppies* a teher nehéz, könnyű. — *monna noutam hammarienie ruutiem* kalapálom a kalapáccsal a vasat. — *mam lieh čuoħpomienie?* mit vágsz? *monná čuoħpomienie kuotien čäkkie'* sátorczölöpöket vágok. — *tihte jebeja qłmuče riehtä viđkkan vuštie* ez a bolond ember a falnak fut. — *tuhte vuejā kaskā viēlmam* az a folyó közepén uszik. — *monna pajem* (v. -*jam*) *arri' čālemum* abbahagyom az írást.

Kuktie laipiä' taitü' (v. *tarejü'*), *tarejüh tiäjjem* mikor kenye-ret csinálunk, kovászt teszünk. — *kuhtie piärkastühčüm* (v. *stuh-čüm*) *fihkera kuotien oivist'e* (v. *ičštistie*), *tlje kaleherä jüöki' n'eljen härän* mikor a húst megkapjátok a házi gazdától, osszátok el négy felé (részre). — *monna tiäptom laipiem vuojisen* (*vuoišen*) a kenye-ret vajba mártom. — *kaska-piejjen čiehtä pu'rtiem tükadit* (v. -*it*) délben meg kell az asztalt teríteni. — *tunn'ä kaltejišniä nälkies čäčie, kakkü' jü'ki' tästie* ama forrásban édes víz van, inni fogunk (igyunk) belőle. — *kuhtenä* (v. *keinie* v. *kiesnie* v. *kušnie*) *fiäta* (v. *fiära*)? kiben (kinél) van étel? — *monnešn, munnonä* v. *munnešne* (*tännie lættenä*) *kaunose fiätä* bennem, kettőnkben v. -nél (ezen madárban, tkp. -nál) van étel. — *kuktie j'enum olum jaukā, tlje kierümta* ha sok sört iszik [az ember], akkor megrészegszik. — *tuhte alamuče čirrekä juokoma* (v. *jü'koltaħks'en*) az az ember nagyon ittas (részeg).

Snarta lietera nahkaren? *kalakum läči' siänkam tijjis* (v. *tij-iise*)? álmosak vagytok már? megvessem nektek az ágyat? — *mi munn'en šättä, monna liem šnarhta* (v. *jü*) *nahkaren* a mi engemet illet, én már álmos vagyok. — *monna oaram purtien nuolešen* én az asztal alatt alszom. — *oijje-túotoka miukse* a vánkös (fejalj) puha. — *im monna ugrih* (v. *uorih*) *kih, monná par fghkäs* én nem alszok, csak szundikálok. — *monnam kaunä oari'* engemet alva talált (tkp. talál). — *monna nüokotim* (U. *niäkatim*) *tan j'en čappies nahkara' tan jin* (v. *tann nahkama jijin*) nagyon sok (v. annyi) szép álmokat álmodtam az éjjel (a mult éjjel). — *jej-jekä čiehtum čiččelit* éjjel fel kellett (tkp. kell) kelnem. — *āredn čiččelim monna pejjese, ihkedn oarajim* reggel fölkelek, este lefekszem.

Āredn monna ičem pissam, tuhte ai ičemše passā reggel meg-

mosdom, ő is megmosdik. — *mah tejsa ičemt pissejēt?* vajjon megmosdotok-e ti? *mejsa pissedup ičemiem* mi megmosdunk. — *monna kalkam* (v. *ħakkam*) *oijsam kampstūt* (v. *ħakkie*) fésülködni fogok. — *tuhte n'eita kakkā* (v. *kā*) *oijsam kolkie'* az a leány majd kifésüli a fejét. — *tuhta kajjepq lie tū^uq*; *tuhte kapta lie tunnq* az a kalap a tied; a kabát az övé. — *tihte rent orro* ez egészen ujj. — *tuhte alamuče lejsa čappies varjai šišnie, men tlje akta fuerrā tałowā jih nūlie* (nū^olie) *rent poačās* azon ember szép ruhában volt, de egy rabló jött és egészen meztelenre vetkőztette.

Tujje alamuče šišnie (v. *kaskšīn*) *kaunum aktam alamučem, jam tqmtqm* (v. *-tóm*) amaz emberek között találok egyet, a kit ismerek. — *iepu' liū' mejsā vuēinqma tummu sējsan* (v. *fōran*) *čiče jāpie' nahkqm* (v. *čiče jāpie kīčste*); *men mejsā tamtajijjū' tallā* (v. *tallak*) nem láttuk őt, mióta hét esztendő elmúlt (hét eszt. óta); de mi azonnal megismertük. — *taanana māhtam monna tuiⁿā ōhponēt* te általad megismerkedhetem vele. — *im lie' [monna] kussikennā joukomq* (v. *rō^okoma*) *tommq*; *im monna kuotsen altriki rō^ok' tqm^s* sehol sem találtam őt elő; sohasem találom őt otthonn.

Čičie mānam reivai šise linteminie; *mānā ōmmomienie čičiebon niččie'*; *čičie wottā mānese niččiem* (v. *ōmmotā mānam*) az anya a gyermeket pólyákba takargatja; a gyermek szopja az anya emlőt; az anya csöcsöt ad a gyermeknek (megszoptatja a gyermeket). — *monna kiēttam mānam kārħkse* (k^eārħkse) *krištnešēt* viszem a gyermeket templomba keresztelni. — *mejsā uunijejjū' jatterlākosa tunn mānesa komāk* voltunk azon gyermeknél (tkp. birtuk komaságnak azon gyermeknek). — *mū kuinu mānešn* (v. *kissok* v. *šoimuma* v. *vacciemienie mu kuinu*) feleségem teherben van. — *āhčii* (*āhčebq*) *jāmiejejsa ih čiče mānā' mañnan pāhcin j'čeli^e* az atya meghalt és hét gyermek maradt hátra élve (tkp. élni). — *monnā liem āhčičtqpot* atyátlan vagyok. — *munn'en āhčien waimam vuesete irányomban* (tkp. nekem) atyai szívet mutat (tanúsít). — *āhčii formstallejejsa* (v. *-stalleje*) *ičse ālekiem* (v. *alekiemse*) az atya megölelte a fiát. — *kuhtn* (v. *mqnn*) *āhčii tihte kinek az atyja-ez?* *tuhte alties* (munnon. *kō^oppokon*) *āhč'ii* (*āhče*) az az ő (a mi kettőnknek) atyja. — *kui* (*kunn*) *āitek' tah kinek* (kinek) a szülei ezek? *taje* (*tann*) *āitek'* ezeknek (ennek) a szülei. — *mi* (*makkar^s*, *kuktems*) *alamuče tuhte milyen* (miféle, minő) ember ő? — *kārmānejjā, jihte* (v. *mi*) *poatama* (*lejsa tāšniū, jam vuēinam,*

jan āhčiü jāmq̄s), kiämtä (thoassā) alamuče az az ember, a ki jött (a ki itt volt, a kit látok, a kinek az atyja meghalt) bolond ember. — mah alamuč' lieves tuh milyek emberek ezek (azok)? — cünküma alamuč' összegyülekezett emberek.

Monna uaştam oqšieştejiste mam akt; tihte tjūoros lejjā veszek a kereskedőtől valamit; ez drága volt. — atnā ŧam akčijem sākarum (thūom, päkkām) fālī' (tuokī') ez a kis jószága (holmija, darabja) van eladni való. — tuhtā plējjiste ez (az) ólomból való. — plāwos šattā kék lesz. — mī tihte mi ez? poštolš neipiä (kulkie) éles kés.

Šnurruka (v. -rokā) lie krāšie' päjjisä pu^orkemq̄ (U. pogr-kemq̄) a disznó a gypet (tkp. füveket) fölturta. — takteka čammeta čācien niēlan a vizi buvár a víz alá bukik. monn[a] ai mātam čammadit čācien niēlan én is tudok a víz alá bukni. — láttien soajā' lieves cappies a madár tollai (tkp. szárnyai) szépek. — tasnie (v. tāsne) kaunose jēn lattiei piäšie' itt sok madárfészek találkozik. tunnē láttsen kounuse kierekie azon madárban egy kő van. — kuektielistie (v. kuektln) viēlam kounuse muor' a folyó két oldalán (két felől) fák vannak. — kiē tainie lantene kounos' tuurije' nincsenek (nem találkoznak) ezeken a vidékeken hódok. — tuhte vince, jamm wuēinā' viälman, tihte lie mü iēen (nijjen iči v. iēemie) vinc az a csónak, melyet a folyón látsz, az én (a mi saját) csónakom (csónakunk).

Kih vuinie' tuitie láttete nem látod azokat a madarakat? im tālie ma ki' vuinie' most semmit se látok. — monna wuēinam aktem loŧtem; tihte häleta porta egy madarat látok; az elröpül. — pocč' kahčie' wouŧuse láttste a tollak leesnek a madárról. — láttie häleta pijjeln mü oiŧjam; monna ši^tam häletit tunn láttēnū (tui láttie kuumie) a madár fejem fölött repül; el akarok (szeretnék) repülni avval a madárral (azon madarakkal). — tihte munnē ičemse jirrokse láttene; tah munnē' e kükkieš láttene šitti, ezen tojás madárrá változik; ezen tojások madarakká lesznek (válnak). — mam (v. kiem v. kuhtem) wuēinā' kit látsz? munnā wuēinam kō^opičem wacci' tušniä mind a kettőt látom ott menni. — munna wuēinam namtems (tūmtems v. tūmtems) alamučem; immi lie' nūmtems (takkarum, tukkarum) wuēinama autšn (sēn mü mānatūtem v. mü māna päleste) ilyen (olyan) embert látok; nem láttam olyant (ilyent, olyant) azelőtt (gyermekkoromtól fogva). — kušnie akt liem wuēinmq̄ vala-

hol láttam. — *koššie ih koššie fiikkim wuēini' alamučem imitt-amott* (hébe-korba) láthattam embert. — *mah wuēinā' kuhtem akt látsz valakit? wuinū' (-nūh) kaskum látjuk egymást.* — *jāpien mañan* (v. *miñielte*) *wuēinam tātŋm* egy év mulva látlak tégedet. — *tuhte munn'en warēsā a rām* néz.

Kieštie (*kiēištie* v. *kuištie*) *šit'* (v. *sīt'*) *nāgon* kitől akarsz valamit? *tatnešte* v. *taanešte* (*tutnešte* v. *tuunešte*) tőled (kettőtöktől). — *mam šeitā* (v. *seitā*) *monnešte ičsenstā* (*munneste*) mit akar tőlem magamtól (kettőnktől)? *kukhite mietie čorvō pōstln* messziről vizsgál.

Tū^uñ kaik mieliē', tihte mannāšimie kih iānt' mindenki tudja, [hogy] ez semmire sem alkalmas. — *tuhtā taukata* (v. *čianada* v. *iānta*) *j^šēnsāse* az sokra alkalmas (taugen). — *monna čiāhtijim pilkih tann autšte* meg kellett ezért büntetnem. — *monna kum tatnum lōnašit, kuktie liāh hēävān* meg foglak jutalmazni, mivel jó vagy. — *tuh pāč' aļovas ķerēvä* (v. *ķervā*); *čiehties puoramit*; *kuktie ijje' šit' puoramit, tlje kum mannā puoriantaht'* azok a fiuk nagyon rosszak; meg kell javulniok; ha nem akarnak megjavulni, majd megjavítom őket. — *monnā stuorra kiām^tā'* (v. *kiām^tam* v. *dūmmeriem*) *liem torojo^ma*; *plūjviestaļlom* nagy bolondságot csináltam; szégyenlem magamat. — *šitⁱjin čāučadit, men tilje suelki* (*suolkon*) *pijjeⁱ taļowuān* lopni akartak, de a tolvajokat (a tolvajt) rajtakapták (tkp. a tolvajokra v. tolvajra rájöttek). — *aļovas wuokon* (v. *jarvoq*) *liekele*; *fuonā tumm veččie'* nagyon merész; ördög vigye! — *tunn āhčüä liä hiävān, tū āhčüä puerābq, mü āhčüä pueramus* az ő atyja jó, a te atyád jobb, az én atyám legjobb. — *arretn* (*šitterä*) *hē^even* legyetek ketten (maradjatok) jók! — *tuh kuēkte ķranⁿ'es qļmuč' treahtamienie kaskāms*; *monnā jāhkqm, attā kogp-pok skqłtām* (v. *skoltām* v. *fieliem*) *uunije'* (v. *utñije'*) az a két szomszéd ember civódik (pöröl) egymással; azt hiszem, hogy mind a ketten hibásak (tkp. hibát birnak). — *wuinijen jēn fiēlie' kaskum* sok hibát látunk ketten egymásban. — *mej^jā kalekü' lūčkōdīt kaskams iktegas* szeretni fogjuk (szeressük) egymást örökre. — *čietü' jily^satti' kaskom* segítenünk kell egymást (egymásnak).

Mah tū āhčüä kuotšnā (v. *hēimⁿ*) *otthonn van-e az atyád?* *māñiie kuotšen qrrā* milyen házban van? — *monna čiehtam ainekān arri' kuotšne* mindig otthonn kell lennem. — *mejje liepu' tālie kuotšen* (*kuotien šišnie*) most a házban (szobában, sátorban) va-

gyunk. — *kiei äitek lievies tāsniä* kinek a szülei vannak itt? — *totna kuhkiem qłqkqñq šittiji'* te sokáig künn maradtál. — *tejjä lietere šisnie, tuh lieves qłqkona* ti bent vagytok, ök künt vannak. — *mejjä čonksne* (v. *čonksne*) mi együtt vagyunk. — *aččën vieradim munnä* (v. *monna liem vieradqmq* v. *orroma*) Művulišne a mi nap Valbóban voltam. — *tann s'ámma ti'erum iän mahtie' vieradet* (v. *arri'*) *koqppakiniä si'sen* ugyanazon időben nem lehetünk két helyen. — *kie tāsniä* ki van itt? *kiäk tāsniä lejjä* valaki volt itt. *mä akt* (v. *kuhte akt*) *tāsnie* valaki van itt. *i kiekē'* (v. *i mä ki' v. i kuhti ki'*) *tāsnie arrä'* senki sincs itt. — *kuh* (v. *kiäh*) *tušniä* v. *mah lieves tušnie* kik vannak ott? *mejjä liepü' pijjene, tuhte lie wulbniä* mi fent vagyunk, ő lent van. — *mejjä tappuļun* (*tuppuļun*) *pérjem* a hegyen innen (túl) vagyunk. — *māñnie pielisne leä'* melyik oldalon vagy? *kušnie lie' v. kull'e'* *tatna* hol vagy? *fär'shnene si'sine* mindenütt. — *monna kuhkenä arrämienie*; *tatna kuhkiebišnie arrämienie äñ māñnä*; *tuhte kuhkiemušnie arrämienie* én messze lakom; te messzebb lakol mint én; ő legmesszebb lakik. — *tuhti šijje kuhkie* az a hely messze van. — *munnä' arrämienie lihka* (v. *kahtšen*), *tatnä' arrämienie kahtiebišnie* (v. *lihkubišnie*) *iän munnä'*, *tah kahtemus arrämienie* mi ketten közel lakunk, ti ketten közelebb laktok mint mi ketten, ök legközelebb laknak. — *monnä arrämienie nuortenä* (*örjenä, lül'enä, jillenä*) én éjszakai (délen, keleten, nyugaton) lakom. — *monnä mähtam viäset* (v. *arri'*) *tāsnie* én lakhatom itt. — *mü krannä arramine mihti mučite monnom szomszédom* velem épen szemközt lakik.

Kiēinie (*kiei kuimie*) *lieh taļowuma* kivel (kikkel) jöttél? *ič tuji kō'ppaki kuimie* velük kettejükkel; *monna taļowum āhčenä* atyámmal jövök. — *mahtie* (v. *kuppilte*) *taļow'*, *nuortstie* *hell orjiste* melyik irányból jösz, éjszakeről vagy délről? *monna taļowum wouļuse perjiste* lejövök a hegyről. — *monna tallä taļowum* azonnal jövök. — *monna taļow' ki'* nem jövök; *im monna mähtie' taļowui'*; *im föjjän mähtie' taļowui'* nem bírok jönni; alig bírok jönni. — *jiehtä munn'en, monna kum tahkā taļowui'*; *monna tahkā taļowum, tlje eči* (*ečči*) *lih kuotšne kannä*; *monnum hērrije* mondja nekem, jöjtek ide; ide jövök, hát nem volt otthonn; engemet elbolondított. — *tatna taļow' orjilta* te délről jösz. *ižič minnie taļowui* *ūtan ļättenä* (u. *lattiije kuimie*) ne jöjj madár (madarak) nélkül! — *monna förböurum, ižič tiekie taļowui' men taļowuje' lēk* (v. *tauk*)

megtiltottam, ne jöjj ide, mégis eljöttél. — *mann autšte ih (ietra) lieh talovuma* miért nem jöttél (jöttetek)? — *kuštie tałowā? kušties talávie'* honnan jön? honnan jönnek? *kuhkiemuštie talewā* legmesszebről jön; *tuhte tałowā kamčiemistie autln* hátulról előre jön; *tuhte tuštie porhta tałowā* onnan eljön; *jiehtie' tussā* (v. *soo-nan*), *ijjič [mū] miñielte tałowui'* mondd neki, ne jöjjön utánam. — *tīmun māñgan kā [satna] kō^otšen arrī'* egy óra mulva otthonn legyen. — *tihte tałowā tallak palta monnom* (v. *mū palts*) azonnal mellém jön; *talovā hajekqñ* futva jön; *tałowā kalien aikien tiekie* gyakran (többször) ide jön; *tuhta tałowā pueremus tieresa (sāiniā, vgrąq q v. vgrokq)* legjobbkor (későn, korán) jön. — *kuhtenā tałowā* kivel jön? *moťtie kuotste tałowā oļoks* melyik (milyen) házból jön ki? — *piejštie ī miki'* tałow' jörtse a napból senki sem jön a földre. — *mejjä talovuijü'* joktan *ih mañan wacc'ejü'* tahkā (*vielie*); *miññemus tilje tałowuijü'* Örese tegnap jöttünk és aztán továbbmentünk; végre Åre-ba értünk. — *kuktie talevü' kanakan kogikā, čiehtü' puļovo-jelkiēn čöčti't* (v. *puļovoje čahkänet* mikor a királyhoz jövünk, térdet kell hajtanunk (tkp. térd-lábon kell állnunk, térdre ülnünk). — *tejjā taļovora* (v. *talevera kuhkelte (lūiltä)* messziről (keletről) jöttök. — *tuh talevie'* (v. *talevie'*) tüpte mije autse, *kuhbiebištie ān monnā*; *tātnā' kuoppok talevera* (v. *talevetn*) jilliltä ők onnan jönnek élénk, messzebről mint én; ti ketten nyugatról jöttök. — *tatnā' ai čuonkan taļovujētn* ti ketten is összejöttök. — *min jēn' alamuč' talevie'* hány ember jön? *kall'e (ains) alamuč' talevie'* néhány ember jön.

Maštie (v. *moštie*) *poatā'* honnan jösz? *im monnā tištie vielie muiťajhti' kih* nem emlékszem többé. *monna muiťie' kih tištie* nem emlékszem többre. *monna poatam kahtšte* (v. *lihkšte, lihk^uste*) közelről jövök. — *puotie' tiekie* (v. *tā^use*) jöjj ide! *poqtie' mñnenä viānan loose* jöjj velem a baráthoz. — *tihte poate munnenä* ő kettőnkkel jön. — *koššie lie' poatama?* mikor jöttél? *joktse ie'kedn* tegnap este.

Tuhte jeahtā, monna kum wacci' (*waccie*) *čirrä* (v. *rastā*) *viel-mam* (*pejjese perjem*) azt mondja, menjek a folyón keresztül (fől a hegyre). — *monna lū^unom* v. *lučnöm*, v. *lū^unum* (*totnā' lū^unetn* v. *lū^unütn lū^unütn*) *waccema, jis lū^unom* (*lū^unütn*) *astam atnama* elmentem (ketten elmentetek) volna, ha ráértem (ráértetek) volna. — *monna miehese waccam*; *monna čühtom* (v. *börum*) *wacci' tuhkä* messze

megyek; oda (v. el) kell mennem. — *monna waccam söurie šise* (v. *kaskse* v. *kaskān*); *tū^une viäkse* (v. *viäkkan rājan*); *pīri-jarkan birkák közé*; egész a falig; körül megyek. — *monna waccam aktena lattena portá, men taławim ūtan lattien* (v. *lattet*) elmentem (tkp. elmegyek) egy madárral és madár nélkül jövök meg. — *waccieh tātñá*; *waccies tihte menj te! menjen ő!* — *kossü waccā' heimiste* (v. *kuótste*) mikor mész el hazulról? *kqk' waccie pōstln tuhkā* menj oda vissza! — *kussq* (v. *kukkā* v. *kukkus*) *waccā'* hová mész? *kooppā tatñá waccā', laulōse hēlle jällōse* merre mész, keletre vagy nyugotra? — *mainie alamučiniä sū'i' wacci' škeakan* melyik emberrel akarsz az erdőbe menni? — *ijic minnie wacci' kaskā* viélmam ne menj a folyó közepére! — *tihte waccā autsukse; orjisa, orjabišnie; minñeln* v. *kamčiemāsa; miehčiebāsa, kuhkiemāsa; ūmorota* előre; délre, jobban délre; hátra; messzebb, legmesszebb; lassan megy. — *kāka kuhkiebāsa wacci' än munna* messzebb fog menni mint én. — *tuhta* (v. *tuhte*) *wacca portá tuhka monnešte* v. *monnon paltste; mü luitie; autšt'e; mü tuokste* v. *kamčiemistie* elmegy melöllem; tölem; előlem; megölem. — *tuhta waccā tuhkā ih tiekie* ide-oda megy.

Kossie kakkien wacci' koatan (v. *hēimusa*) mikor megyünk majd ketten haza? *monnāh kien* (v. *kalkien* v. *käkkien* v. *käkkien*) *akcn* (= *aktsn*) *waccie (wacci')* *nuppien* (v. *nappan*) *vueñese tunn mučitse* együtt fogunk ketten menni a másik faluba ő eleje. — *monnā' waccien autse (autln), tuhte tałowā minñelte* (v. *minñesen*) ketten előre megyünk, ő után[unk] jön. — *waccien tuhkā* (v. *tussā*) *vielman pielan mietie* menjünk ketten oda a folyó partja mentében. — *monnā' waccien pijjilte woułuse, tihte talova wułte péjjise* mi ketten felülről lemegyünk, ő alulról följön. — *monnā' waccien eitelien kqhkse woułuse jaurie-pielam* messze lemegyünk ketten sétálni a tó partján. — *iän kopče* (v. *kō^oppok*) *mätie' ułukse waccie, mannā hēlle tatñá čiet' kuotšen arri'* ketten nem mehetünk ki, nekem vagy neked otthonn kell maradnod. — *iepu' kqk minñ'e wacci' tahkā* semmikép se menjünk oda! — *tāplte* (v. *tāstie*) *waccū' porhta; mejjā* (v. *mejja* v. *mejje*) *käkkū' wacci' tū^uñ kaiks perjen koaikā;* *čirra perjem* innen elmegyünk; valamennyien a hegyhez megyünk; a hegyen át. — *mejja wacciū' šistie ułukse, tuh qłqkeltä talevie' šisa* mi belülről kimentünk, ők kívülről bejönnek. — *mann kuhkiem čiehtetn wacci'* milyen messze kell kettőtöknek mennetek? *monna*.

ĉiehtam kuhkiem wacci', *tatnā ĉieht' kuhkebm* (v. *kuhkebm*) *wacci'*, *tihte kuhkemust nekem messze kell mennem, neked messzebb kell menned, neki legmesszebb.* — *waccetn porta* menjetek el ketten! — *tejje kalekerā mejjēne iĉenā* (v. *iĉemienā*) *wacci'* ti velünk (magunkkal) fogtok menni. — *tah waccie' kuotien šiši'e* ők kimennek a sátorból.

Paj' munnum (*mannam*) *koatere minni' hadd* menjünk ketten (hadd menjek) haza! — *tihte jiehta, atte monnā' kākkiēn waccatti'* (v. *wāĉsatti'*) azt mondja, hogy mi ketten menjünk sétálni. — *tan piĵjen jēn kuoššie' mū luinie*; *tah wuélkin monnešte* (v. *mū luitie*) *mañan kaska-piĵen*; *tah wacien mū viänän koaikā* ma sok vendég volt nálam; azok tölem délután mentek el; barátomhoz mentek. — *štuorra rautie hirkenā kalketn fulki'* (v. *fulkit*) a vasuttal (tkp. a nagy vas lóval) fogtok utazni. — *tihte nuortlte jahtā orjisä*; *tuh kuqppok nuortse jahtie'* ez éjszakeról délre költözik; azok ketten éjszakra költöznek. — *kussē lieterā tumm pähcema?* alovás kuhkiem *kātā* (v. *samkū*) hová küldtéték őt? nagyon sokáig odamarad (késik).

Monna ĉuoĉam tāšnie ūtan jilpon (v. *jilpon wanā*) itt állok segítség nélkül. — *tihte mū autšn* (v. *autln*) *ahĉēje ĉuōĉĉā* (v. *-ĉĉe*) ő egy kissé előttem áll. — *tuhte ĉuōĉĉo kuhkiem prūwien naļēnie*, *tuhte nuppie mānā waccā prūwien niļle*, *tuhte koļmata talowā pruwien nūltie vouļose* ő messze a hidon áll, a másik gyermek a hídra megy, a harmadik a hidról lejön. — *hirkiū* (v. *šompa*) *ĉuōĉĉo tušniū* a ló ott áll. — *tuhte lēkije iĉemse mū teakān* (v. *mū kamĉiemāsa*) az mögém áll (stellt sich).

kārtin autšn kounoše stahkie, mejjā kalekū' ĉahkanit tussa a ház előtt pad van, oda (arra) fogunk ülni. — *tatnā ĉaks' palta monnom* (v. *monnon paltsn*) te mellettem ülsz. — *kie ĉahksa mu kamĉiemišnie* ki ül mögöttem? — *tatna ĉahkas' puoļkom monnešte* (v. *mū luihtie*) te félre ülsz tölem (tkp. egy darabot tölem).

kiese v. *kuhtse* v. *kuht'se* (*kieitie*) *ši't' wotti'* nagyon kinek (kiknek) akarsz valamit adni? *munna wattam ļattān* (v. *ļattesa* v. *ļottse*) *mātadet* adok a madárnak enni. — *tatna kak' wotti' titie ļättete mātadet* adj azoknak a madaraknak enni! *wottie' munn'en tgm̄q* add nekem ezt! — *tustie kak' wotti' munn'en lahkiem, n'eljetasum, koalmatasum* abból add nekem a felét, a negyedrésztét, harmadrésztét! — *mam ši't' wotti' munn'osa* mit akarsz kettőnknek adni? *mam akt* valamit.

Monna tutn'en (taanum) *sitqm pörrä'* kérti akarlak (kéresem van hozzád). — *monna loikarim tusse kúota täl'*; *kuktie tatna sät'*, *tilje tutn'en ai mätam luóikarit* annak hat tallért adok kölcsön; ha akarod, neked is kölcsönözhetek. — *im monná naiks'* (*n'áiks*) *tuq autšte* nem hajlom meg előtted. — *wuétie'* *jirretse* várj holnapig!

Monna waltam moarä' *purtien noaléste* fölveszem a csontokat az asztal alól. — *ijie minn'e porta waltie'*; *tihte müa* ne vedd el! ez az enyém. — *kienn kuotie liekele* kinek a háza [ez]? *utiete cerekä kiätan šišn'e* erősen tartja a kezében.

Pieje pejjese kalakä (v. *čiččclä*) a nap fölkel. *pjije rattemienie* v. *pejjise čiččelimienie* virrad, a nap felkelőben van. *pieje tapä wuēčera* a nap lenyugvóban van. — *jjije šattä pjijenä* az éjtszaka nappallá lesz. — *pjijenä fihkū' aļovas jiks* nappal igen meleget kapunk. *kuktie ū'e' pjije, ī nan jiks* mikor nincs nap, nincs oly meleg. — *jjije tāhpä jamikelta šittemienie* az éjtszaka kezd sötét lenni. — *jämikälts jjije* sötét éjtszaka (? v. az éjtszakák sötétednek?) — *koššie lie tānn jämikeltä tāsniä, kuktie mam ki' wuēnie'* mikor van itt olyan sötét, hogy semmit se lát az ember? *koasš akt ai jemikelta arri'e* valamikor sötét is lesz. — *ī orjena nāgen kih* (v. *koššie kih*) *tānn čielkot jīj'e kounos'* délen soha sincsenek ilyen világos éjtszakák. — *tan pijen* (v. *piejjen*) *čäppies puoradahka* (v. *viäraltahka*) ma szép idő van. — *pjijen lamča' aļovas jiks* a nap sugarai nagyon forrók. — *ihkie mai mannies finä* (v. *čäppies*) *viäraltahka* (v. *puoraltahka*), *tlje höllste pqr stuopien šišnie* ámbár olyan szép idő van, mégis csak a szobában tartózkodik. — *aļovas mull'en kätä* nagyon poros az utcza. — *munnä aprie-riššiem tamtom* (v. *tamätom*) *nuonišnie* esőcseppet érzek az orromon. *tālie aliksta apari'* (v. *tālie aparājähčä*) most esni kezd. *aprie-čāčie wuqčä thäčste wouļuse jōrtan* az esővíz lecsöpög a tetőről a földre. — *alemien šattä, alikste tumportit* zivatar lesz, kezd dörögni. *alemiä talowä kuoppokon pieliste* (v. *kuektielistie*) a zivatar két oldalról (két felől) jön. *čučnek' kahčie'* villámlik. *Hūren orjā reirse* v. *waccä* v. *Hūr suoktije* v. *Hūr skučče* dörög az ég (égi háború van). — *tuhtä waccä poqčcäs oijjan ih poqčcäs jilk'en čirēkemus* (v. *stuoremus*) *aprien* ő hajadon fött és mezitláb megy a legerősebb (legnagyobb) esőben. — [*piäkka*] *possomienie* szél fú. *kuktie piäkka pussa, jaurien tlje stuora pārä'* *šuttije'* mikor szél fúj, a tavon akkor nagy hullámok keletkeznek. *viäraltahka ahčie piäkkqmienie*; *tū^un alamuč'* *minn'e'* *jaurien koaikä,*

kuktie kes fihki' prükie (v. *nuhčii*) *vincem*; *tah māhtie' jēn kuilie' fihki'* az idő kissé szeles; minden ember a tóhoz megy, hogy a csónakot használhassa; ők sok halat kaphatnak. — *īč* (? *eččie*) *piäkkq* (*piäkkö*) *pgssuje* a szél nem fuj (tkp. fujt). — *tālie čuockema ālkstā sittih* (v. *čöckiemahčā*) kezd hideg lenni. *tū^une piäješn škii-lapsum čöckemistie* egész nap reszketek a hidegségtől. *auvas* (= *alovas*) *čuockeme, čiähtijem monnā tullum piejit* nagyon hideg [volt], tüzet kellett raknom.

Mejja kũ' waccie skõuse murjie' pihki', kiäkan lattakum az erdőbe fogunk menni bogyókat szedni, kakukkbogyót (rubus Chamæmorus). — *īje tuhtā muora nan fruktum* (v. *šattom*) *kuttie'* nem hoz az a fa semmi gyümölcsöt sem. — *plumman touftā čirrekä lījw-kałakq* a virág illata nagyon kellemes. — *čakčeka tilje laste' škejälä'* őszzsel a levelek sárgulnak (elhervadnak). — *perje-kaskšn kassā* (v. *ťālie* v. *leikie*) a hegy között völgy van. — *juhko* (*vielma*) *kiäñčals* a folyó mély. *uhči juhka kałakā vielmose* a kis patak a folyamba folyik. — *pājim čāciem kajektit* (*vuočatahtih*) *jõretsä* hagytam vizet csöpögtetni a földre. *kuktie liettä čāciem jõretse* (U. *joqrse*) *kurekie'*, *tļje toqvā čiččela pejjise* ha meleg vizet öntenek a földre, akkor a gőz fölszáll (fölemelkedik).

Tihte rente lēaras ez nagyon nehéz. *liulus čõre* az úr nehéz. — *autepa aikien monnā' jēčleine* (v. *jeäčlāine* v. *jeäčlikke*) *utiñien* (v. *uunien*) azelőtt másképp volt nekünk. *tan tiñn* (v. *tilje*) *liem monnā nuora* akkor én fiatal voltam. *mie kā mannešte suttī'* mi lesz én belőlem? *tihte lie porta* az (v. ő) oda van. — *monna kum iččema jārksit* (v. *jarkelit*), *tah ai jāraks' iččems* én megváltozom (átváltoztatom magamat), ők is átváltoznak. — *stālan liewo ngħ-kqma aktñ tollõna* az óriás élete elfogyott a tűzzel együtt.

B) Mesetöredék.

Kanakan älekie toite tālie, kuktie tréank' perrā' (*berrijeh*); *mennejejä autse mqn kakhse māhtiejeje, ih eččie aldrigi jiäčā fiärā' utn'eh kih* (*uun'eh kih*), *än kuh kous' ih vilje muorjie, jihiti šattā skuoksın. kuh tilje wācčā autse, poatā aktñ perjin koqikā ih perjen nālñe čöčče akte jallā suórvie* (*soárvie*), *ih tilje funťerije ičsese: «monna šitim ku^ukkordit pejjese pieciem ih uunih, mah monnq*

nan palkam kaunam». kuh t'lje j'ēhtiejeje, čičejeje pejjese muorum. kuh tilje taļovuja pejjese suōrviem ih warjasē pīri-jarkan, tilje fihkije wuinih stuora kaņagan kuotiem kuhkenā, jichte škāineda piĵjen wuīstie. t'lje šūōsedā tan čērreko ih jārrākalg pōstln īēi (īēse) kieĵ'. viāken (palkan) nālnie roukse aktem triānkum, jichte waccāi ih tai-rij; ih pīrrijeĵjā, mah ka (v. kalaka) fihkih maļosih warjā' ih fihkije maļosi' warjā'. ih nūmtie tolotqmq taļowā jallan kanagan kuqtān ih wāciejeĵā kuotien šise ih vātnām kihčēje, ih šattā (šittije) kanaķan roinšeĵā (roinšeĵjā). ih mennā vuimien šišne varaki (varaka) ih seinte (šeinte) ih tunn stūntn tiete (ečēie kuhkie) fōrān vājaltahcie īēse sarakām ih šattā (šittije) stuorie, hievie, īj mīke (mīkih) kouns' tan pļāršn (pļāršn).

tilje kakkū' supcstūt tann kanaķan pīra, jichte cōrre piĵjeln kanaķan kuotiem. tihte prūres lejĵā ih utnejeĵja īēse trohnikī (v. trōtniki) kiimie aktam takterum (-rqm). tihte laņka hievies (hieviesappa), ān ku' jēč' n'ēit' (jēče n'ēitā), ih tihte, jichte ka aktā aikien fihki' tqmmq šienenā, tihte kakkā māhtī' uunī' īčemse luhkilige. kuh tilje prinsessa (kanaķan taktera) šattā luhki vītn jāpien, fihkije jēn pare-ņeje', men ī (ečēie) n'ēitā kiemke šīt'. ih kuh tah pareneĵ' talevie' jēnup, jēnup, kanaķa šattā rente beite (beitem?), ī miel' ki', maītie kalakā teitie švōruje (švōrih). vaccāi īēse takteren koaikā ih perrā, kakā warjašīt, mam lūjokū (lūjokuq), men ī sīt' ke'. tilje šattā muorka (moaratiewq) ih jiehtā: «kukt'e ih īēe šīt' tareĵe' tqmm wuēljem, tilje kakkam monna wuēlje'» ih tilje šeitā īēse kāinqm minnie. men fraučā (n'ēitā) utnētā pōqstln ih jeahtā: «monna māhtam vuinie, atta tihte čiehtā (čeahtā) šittie, mam īčet vaimose pieĵiĵi'; īĵiē minn'e jahkie', atta monna waltam mam tarhk, ūtan tuhta ka-ļakā (kaļkā) mqnnqm fihki', jichte māhtā rierie piĵjeln tqmm klāse-perjem. tam lūjokeĵeĵja kanaķa, mam taktera jiehtijeĵja ih lūjokojēĵja īēse taktārn kihčemam ih pājā (pāĵije) aktum šūvesom jūhtī' pīra viērdam, ih tihte kakkā fihki' īēse taktarum, jichte māhtā rierie piĵjeln klasi-perjem.

kuh tihte pieje taļowā, kuktie kanaķa jiehtemq (jeahtemq), tilje prinsessan lierlkeĵjā (v. lierlkievij) uluksa klasi-perjen peĵjise. tilje čahkaļkeĵjā peĵjise perjem kull'a krauna oĵjišn ih kull'a āpulum (ēāh-

pela) kietšn ih tihte tann čāpies, at tū^un kaik sįjtin ičši lūwum vuokadet tann autšte. perjen nāalan čonkun' tū^un paren'e' hievies hirkiāi kuimie ih škeinątimie šviāritiei kijimie ih tū^un alamuč' talevie' tū^uni hāreji luitie, kuktie kakkies wuini' tejjā stajārem. kuktie tū^unu kaik fārtiga (karevieš) šittijin, tilje pąssajin čogrēvede ih trump^osa (trumpeda) ih tallā ruihtijīn tū^un pārēneje' ičše maktste akti nūppien mañan pijjeln jllq perjem. men perje lejjā slāipe (šujju'ka), kuh jieña ih tilje ānnu prāra. tū^un kaik talowujin ahčize pejjise, men uhče bułokq tū^un kaik kahčijin voułuse ih šittijejja pott, att akte ih nūppie čāpkijij kiātem ih jilkiem (moqram). tāstie čičelā štuora tompora, kuktie kūłuje kuhkies palkede.

miadan tū^unu kaik šāttā, mǎnnā kanakan alekie pīra ičše rončāi (vuéksai) kuimie kakhse kiāñols vuemān (vuemišn). kuh fihkije kūłui tuntorom, tilje pliehkije siārmose (kietem pieji siārmosa) ih muitolq kuhkiem. tihte ai seitā tāsñā arri', kušnie tah nūppie' rierem'en'e.

A király fia most úgy tesz, a mint a szolgák kéri. Ment előre, a milyen messze bírt, és sohasem volt más eledele, mint diók és vad bogyó, a mi az erdőben nő. Midőn hát előre megy, egy hegyhez jön és a hegyen egy magas száraz fenyő állt és gondolta magában: föl akarok mászni a fenyőre és nézni, vajjon talállok-e valami utat. Mikor ezt mondta, fölmászott a fára. Mikor feljött a fenyőre és mindenfelé körül nézett, hát meglátta (tkp. kapta látni), hogy egy nagy királyi ház volt távol, a mely a napban (tkp. nap felé) ragyogott. Hát igen nagyon megörült és visszafordúl a maga útjára (tkp. nyomára). Az úton előtalál egy szolgát, a ki ment és legeltetett. És megkérte, nem cserél-e vele ruhát? És így felszerelve eljön a magas királyi házba. És bement a házba és munkát kért. És a királynak pásztora lett; és megy az erdőben korán és későn és nemsokára hát elfelejtette a maga bűját és nagy, jó lett és nem volt (tkp. nem találtatott) hozzá hasonló.

Most fogunk beszélni arról a királyról, a ki úr volt a királyi kastély fölött. Ez házas volt és a maga királynéjával egy leánya volt. Ez sokkal szebb (kedvesebb) volt, mint a többi lányok s az, a ki őt egyszer meg fogja kapni feleségül, az magát boldognak fogja tartani. Mikor a király kisasszony 15 éves lett, hát sok kérőket kapott, de a leány senkit sem akar s mikor a kérők jöttek mind többen és többen,

a király egészen fejét vesztette (tkp. tanács nélkül lesz) és nem tudja, mit feleljen ezeknek. Elmegy a maga leányához és kéri, nézze meg, kit szeret (ki tetszik neki); de ő nem akar. Ekkor haragos lesz (megharagszik) és mondja: Minthogy nem akarod megtenni a választást, hát én fogok választani. És ezzel a maga útjának akar menni. De a kisasszony (leány), visszatartja és mondja: Én láthatom, hogy annak kell megtörténni, a mit fölöttél magadban (tkp. a szivedbe tettél). Ne hidd azonban semmikép, hogy én bárkit elveszek; hanem az fog engemet megkapni, a ki föl tud nyargalni az üveghegyre. Ez tetszett a királynak, mit a leánya mondott. Beleegyezett leánya kérésébe és egy követet küldött körül az országban, hogy az fogja megkapni az ő leányát, a ki föl bír nyargalni az üveg hegyre.

Mikor az a nap jön, a mint a király mondta, hát a király-kisasszony kivezetetik föl az üveghegyre; aztán fölültetik a hegyre; arany korona a fejében és arany alma a kezében és ez olyan szép volt, hogy mindenki kockáztatni akarta az életét érte. A hegy alatt összegyűltek mind a kérők jó lovakkal és fénylő kardokkal. Minden ember eljött minden vidékről, hogy lássák ezeknek játékait. Midőn mindnyájan készek lettek, hát belefujtak a kürtökbe és trombitákba és azonnal szaladtak mind a kérők, a mint csak bírtak (tkp. a maguk hatalmából) egyik a másik után föl a magas hegyre. Hanem a hegy sima volt mint a jég és még meredek is. Valamennyien egy kis darabra jutottak föl; de egy kis időre mind leestek és megtörtént bizony, hogy egyik és másik eltörte kezét és lábát. Ebből nagy zaj keletkezett, úgy hogy messze útra elhallatszott.

Mialatt mindez történik, a királynak a fia körüljár a rénszarvasaival (ökreivel) messze a mély erdőben. Mikor meghallotta a fármát, hát leült egy kőre, arczára támaszkodott (kezét arczára tette) és sokáig gondolkodik. Ez is ott akar lenni, hol a többiek nyargaltak.

(Lásd e mese elejét a Tännés hegységbeli «A király fia és a kis ember» című mesében).

C) Elbeszélések.

1.

Mū kallā kuolēmienie aļekena akčēn (aktšēn) čāčie-jaurišn virmie kūime, vincene, cākēmienie Kassk-čūvulķan jaurēšn, i l'e (= ih tlje) tūjoki raunose (rauōnose) kuol'e' luhkie j'i vītn kraunan autštie. tlje čakčeka karra tītn jēn kuelie'.

Az én férjem halászott күnt egy tóban hálóval, csónakkal, kivetette az anarisi tóban (tkp. közép hegyhátnak tavában), és aztán eladta egy parasztnak a halakat tizenöt kronáért. Hát ősszel ívás idejében sok hal [van].

2.

Mah tatnā kalk' orjela wārešte ruōnčam uōštet ih tuhkā nurrtse f^uēlīh, tāinie orjil r^uončīnā f^uēlī? — nūrte qlgma' wuēinije' (wuījnīe') orjil ruōnča' (roqñčam), stearp' (stearpa, štiarba) orjigasi ruōnča' (roqñčam), stearp' ān ķuh nurtogasi ruōnča'. uhčep' tappl (tapp^l) orjiltā sarrovā' oččā', kuktie kaļakā stearp' pūc' šitti'. nuorht' qlgmuč' orroma tappene kak'e jāpie' (jāpie'), tlje stearp' pūc' šittēma. tunn jāpien jahtajijjen postln, ķīre-jāpien ičse (ičše) wārejja (wāriei, wārij) koaika. jū purhvie šittāma ičse lantse. men jēnā pōaca' postln talovoma. rauūnan hun' (hunna) tolvot' (tolvota), kakcie' tū^un pū^uc' (v. pū^ucte, pū^uc^{ete}). uhčebu talova postln, tute jarna (v. ruūtīe) veaka tostote uhče pū^uc', tū^un' tunn juhkse (juhkon šīsa) hun' teāntel'e' (teāntāllīe'). akta pealla-ronča (ruōnča, roqñča) uktuk talova postln taitie orjil wārete. ajitra (ajitāra) kuolie (v. kūluje, kūlujejja), tlje mōratūōvie, štie alamuči pūc' kattalattie'. — tah pūc', jah pijjeln šittijjn, kuhtie pien' lie' (l'ū') poirqmā (sprīntah-toma) j'ānibide poacete (jānāp pū^ucēte), leagale štūovodomma (štūovodomma) ičse lantse, eāh (ieh) tīstie (tīht'e) viel'e rihč' orjil wārete. Ale jū tāl.

Vajjon fogsz-e déli helysēgből rénōkrōt venni és oda (v. el) éjszakra menni, azokkal a déli rénōkrōkkel menni? — Éjszaki emberek látnak déli rénōkrōket (rénōkrōt), nagyobb déli rénōkrō-

ket (rénökröt), nagyobbakat mint az éjszaki rénökrök. Innen délről kisebb [csapat] rénbikákat vesznek, hogy nagyobb rénszarvasok tenyészszenek (keletkezzenek). Az éjszaki emberek itt laktak nyolez esztendeig, hát nagyobb rénszarvasok lettek. Taval előtt (tkp. azon évben) visszaköltöztek, tavasszal (tkp. tavasz esztendőben) a maguk hegyeihez. Már legelő (tkp. rézuzmó) nőtt a maguk országában (tkp. országukban). Sok rénszarvas azonban visszajött. A paraszt kutyái (kutyája) kergetik (kergeti), harapják az összes rénszarvasokat. A kisebb [rész] visszajön, ama vasút fogadja (azaz : föltartóztatja) a kicsiny rénszarvasokat, valamennyit ama folyóba ugrasztják a kutyák. Egy csöngős (kolompos) rénökör egyedül jön vissza e déli hegyekre. A gazda (tulajdonos) meghallotta, hát megharagudott, meg akarta a lappok rénszarvasait ölni. — Azok e rének, a melyek megmaradtak, mikor a kutyák szétugrasztották (szétszorták) a többi rénszarvasokat, [ott] maradtak a maguk országában (vidékén), nem mentek többé a déli hegyekre. Nincs tovább (tkp. ne már most).

D) Dalok.

1.

Uhçe mǎnā stoukatimienie (stcukatimienie).

«mǎnā poqtie' (pō'tie') koatan,
aleh (al'eh) q̄lkena (ālokona) karovon',
kiät' karovon'.

pō'tie', muättam cākie',

ih kałak (v. kak) karavonūt,

kam^uc' cākie' kiätsen,

q̄ktuk (uktuk) pijevuje vuicattij q̄llakane.

al'e' tiht'e (v. tišt'e) allakenna varra',

tlje f^uarra waltā,

jis kuhkiem q̄lākane arrā'.»

Kicsiny gyermek játszik.

«Gyermek, jöjj a sártorba,
ne fagyoskodjál (fázzál) künn,
megfáznak a kezeid.

Jöjj, vedd rád a bundát (a bundás kabátot),
 nem fogsz megfázni,
 kesztyűket huzz a kezedre,
 [úgy hogy] egyedül meleged lesz künn hótalpon futni.
 Ne szaladgálj künn tovább (többé),
 [mert] hát elvisz az ördög (gonosz),
 ha soká maradsz künn».

2.

«*Wáttie' (wóttie') lávie munn'en tam kuksiem,*
till'e monna kałkum (v. kakkum) wuóttok' wótti',
heävän lájvie müa.

manna kałkum ai heävän vearādít tütn'en.»

— «*im till'e monna tatnum šit' kenna,*

kuktie munn'en kuksiem šit' wátti'.

manna kałkam till'e jēčebm walt'.

im munna tatnum šit' kenna (kena)».

«Add nekem, vőlegényem, a kanalat,

akkor én czipőkötőt fogok adni,

jó vőlegényem.

Én jó is fogok hozzád lenni.»

— Nem akarlak én tégedet,

hogy te nekem kanalat akarsz (akarj) adni.

Én mást fogok venni.

Nem akarlak én tégedet.»

3.

Āhčie, iétn'e, vi'ella, óqppā,

aika--óqrböle, aika--ji'lpile

pō'tie' akč'en.

wāci' šéttien tujje šitie mietie

pūc' keühčidūt, warjašūt,

— *mān jēn pūc' utniēn —*

tujōnie šitšēn, āhčiai, iétn'ai häimosēn.

«*pō'tie' villa,*

kalek'en pōstln koatere f'ēlie.

alemie, kšáltā aimā šättā,
 'än kō'tiem kennā kauān'.
 skuttien warka, wuélkien,
 tilje alemie šättā,
 'än kō'tiem kenna kauān',
 ih jámikelta šättā.

«pō'tie' kuine,
 kalekien ruónčam monnätiet (v. -tīt'),
 kalekien vuóhpon (wuúhpon) vuānon häimose f'ēlik,
 šibijigh, māk' r'ōki',
 meādan leaḡā kō'tsēn,
 aučēn (autšēn) ku vuenāre wuélkie'.
 kalek'en skutte' varraḡa (v. varrak[s] skutti'),
 kierecem kārḡki',
 aučēn tle pū'cu wuélkie',
 ruónča' peasā'
 tairie wuélkā
 pū'c' noarastahti'.»

óḡappa ruónčam očēi (óḡččij),
 tlje pārenebḡ (-bo) tałowā,
 vēähk'ete ruónčam óḡččī'.
 tlje: «aktšēn kalekien vuoji' vuonse,
 kalekien r'ōki' āhčāi, iétn'āi muóitse,
 kalekien toarerit mū sīt'sēn (v. šīt'tse),
 ḡrrih tašniū k'ekte vuḡhkā (vuóhka')
 viähketit kāmok' muátta' kuori' (kogri'),
 alekiebās (v. -bāsa) pils muáttam,
 ih kaḡak, kuktie kaḡaḡa pijewuji'
 kīrec-šišnie (kīrecēn šišn'e) pijjeln wārie'.

aučēn (autšēn) kuh wāran alemie šättā,
 puārābu skutti' varraḡa,
 autšēn wāran alemie šättā,
 aḡovas alemies wārie',
 aḡovas kuhkiem f'ēli' kḡmāta wārie',
 pijjeln kūtln juhti' kierḡas (v. kirkies) lantse,

auts̄n ku' pū^uc' k̄arovon.
alemie šattā, puell' čuóihki' kennā',
lékkere tū^uñ luottum (luottom),
puell' k̄uorih kennā,
tlje k̄arovona,
kall'em lahkiem luotte wuóin' kennā.
aļovas kahkse wuélkā jellose
piákkān mietie,
tlje wuélkā aļovas kahkse jellase,
jillie rattien šijitse,
tlje k̄arvona tástie k̄autelās,
tlje puéllh (puélj) kaunih kennā,
huskšit' čuóiki' ennan kaunih.

koššie poatā kuorih,
āhčü talowā sārni' (sārñene),
atte pūc' tiäukoma.

«puotie' radki' (rarhki')
auts̄n kuh k̄arvona (k̄arāvona),
tlje kahkse wuélkā
ih kounus kennā fihkih uhci',
ennan puell' kauni' kennā.
puotie', kalekien koatere čuóiki' (čuóiki'),
koššie pueradahte.
tlje kalekien n'ēštie' lēiki' (leiki^e),
kahkse kalekien puélj' čuóiki'
käutln mietie.

Atya, anya, férfitestvér, leánytestvér,
 unokatestvérek *)
 összejönnek.

Menni akarnak más helyekre (helyek után)
 rénszarvasokat megnézni, megszemlélni,

*) *aika ógrbole* = az atya vagy anya leánytestvérének fia vagy leánya; *aika-ji'lpile* az atya v. anya férfitestvérének fia vagy leánya.

— de sok rénszarvasaik voltak —
ama helyre, az atyák, anyák hazájába.

«Jöjj bátyám,
vissza fogunk haza menni.
Rossz idő, förmeteges idő támad,
nem találjuk meg a sátrat.
Siessünk gyorsan, menjünk,
[mert] hát rossz idő (zivatar) támad,
nem találjuk meg a sátrat,
és sötét lesz.

«Jöjj feleség,
szerszámozzuk föl a húzórént (tegyük rá a féket),
menjünk el az ipunknak, napunknak tanyájára,
süveket, sógorokat *) előtalálni (látogatni),
a míg otthon vannak,
mielőtt a faluba mennek.
Siessünk gyorsan,
szíjjazzuk föl (kössük meg) a szánt,
mielőtt a rénszarvasok elmennek,
a rénökrök elszabadúlnak,
a pásztor elindul
a rénszarvasokat összeterelni [hogyan legelőre hajtsa
őket].»

A hűg a rénökröt megfogja [hurkos kötéllel, hogy szán
elé fogja],

hát jön a völegény,
segíti a rénökröt megfogni.
Aztán: «együtt fogunk hajtani a faluba,
meg fogjuk látogatni atyánkat (tkp. elő fogjuk találni),
követni fogjuk [őket] az én [sátor] helyemre,
ott fogunk lenni két hétig,
segítünk cipőket, bundákat varrni,
a gyermeknek meleg bundát,
és [úgy] fogod [csinálni], hogy meleg legyen
a szánban a hegyeken át.

*) *sibiige* sógor a férj részéről; *māka* sógor a feleség részéről.

Mielőtt a helységben zivatar támad,
 jobban siessünk (gyorsan),
 mielőtt a hegyen zivatar támad,
 nagyon förmeteges idő a hegyeken,
 Nagyon messze [kell] mennünk a széles hegyeken,
 a hegység legnagyobb részein át költözködnünk (men-
 nünk) köves vidékre,
 mielőtt a rénszarvasok elvesznek (eltűnnek).
 Förmeteg támad, nem lehet hótalpon futni,
 befű (becsöpör) a hó minden [rén] nyomot,
 nem lehet nyomozni
 és eltűnik (elveszik) [a rénnyáj],
 [mert] sok (tkp. széles) helyen nem látszik a nyom.
 Nagyon messze elmegy nyugatra [a rénnyáj]
 a szél mentében,
 elmegy nagyon messzire nyugatra,
 nyugati szélek (irányok) helyére (vidékére),
 aztán onnan eltűnik a legmagasb hegyrésze,
 nem bírjuk megtalálni,
 egyre futhatunk hótalpon, míg megtaláljuk.
 Mikor jön (jönnek?) nyomozni,
 az atya jön mondani,
 hogy a rénszarvasok megjöttek (együtt vannak).
 «Jöjj szétválasztani,
 mielőtt szétmegy (eltűnik, t. i. a nyáj),
 [mert] aztán messze elmegy,
 ugyancsak kereshetjük,
 míg megtalálhatjuk. *)
 Jöjj fussunk haza hótalpon,
 mikor szép idő lesz.
 Készítsünk utravaló edelt,
 messze fogunk futhatni
 a magas hegység mentében.

*) E két utóbbi sor nagyon homályos. Szó szerint így volna :
 és nem találtatik keresni kapható, míg nem bírjuk megtalálni.

VIII. Oviken hegység.

A) Mesetöredék.

*Tan siámma aikien fihkii k̄ului' sällöšte', jeh kuh watreše päj-
jise, tlje wuáiniji aktum ville alamučum ičse autom. «kumtie tatne
nõmtie čahks' täšnie para aktok je' tänn sq hujenišn?» — tlje tihte
kanakan alekie jeahtā: «čiehtā pott manā hujinišn arri', jeh ikke
nan trujjem utni'. tū autšte liem manā jahtājamma ičen āhčien
elēmište, jeh em teš'te tālie mamkih utni', im tiš'te jiälliem kanna
utni', sqtq nõvum vuoji' tann stuorre pirjise.*

Ugyanazon időben lépteket hallott (tkp. kapott hallani) és mikor fölnézett, hát egy vad embert látott maga előtt. «Mért ülsz te itt így csak egyedül és olyan nagyon szomorúan?» — A királyfiú mondja: «kell bizony nekem szomorúnak (tkp. szomorúságban) lennem és épen nem vígnak (tkp. semmi vígságot sem bírnom). Te miatt költöztem el atyám országából, és most nincs többé semmim sem, nincs többé lovam sem, hogy föl bírjak nyargalni (tkp. hajtani) a nagy hegyre.

(L. e mese elejét a Tännés hegységbeli «A király fia és a kis ember» című mesében és az Anaris hegységbeli nyelvjárásban közölt mesetöredékben).

B) Elbeszélés.

*Aktn aikien monnā' akte karre roinišemene mieskin. tle viälle
(viállopa) ih oqppaq poatā, kaka monnum löüsadit. tle supsta,
atte rievum wuāčema, sän lie (= tilje, tlje) wuāinā, tihte riävo
nälmiem gēhpij. tlje wuāntā (wāntā), atte liä jāmomq. tästie tlje
wuāinije čäcie-łatiäje' pruncšn vuojetemen, tle lähpā tamm riävum
tessü ih huälkā, kakka teitie čäcie-lottete wueči'. tästie tlje wāččā
poqstete tan riävun koaikā, kaka tlje waltih. poata tisse, tlje riävo
lie kallešemene (vōriemene) čoajan nällniü. tlje tihte poika kakā
sīpšte čokštī. tlje tihte riävo čüöčēle pejjise ih hahtije koh u'če
pieñe: va, va, va! jeh tlje wuäl'ā hajiken (varren). tlje tihte poika
pāčā tann pahkse ih oijjā' ruopa tiitie ih jeahtā: «mi tihte u'če
pieñen oijjit, jihte (ikke) wuälkā mannešte pähkanen?»*

Egyszer mi ketten együtt legeltettünk borjazó időben. Hát a bátyám és hugom jönnek, [hogy] kettőnket fölváltanak (tkp. jön, [hogy] fölváltson). Hát elbeszéli, hogy egy rókát lőtt, aztán pedig látja, az a róka a száját föltátotta. Azt hiszi, hogy meghalt. Onnan meglátott vízi madarakat egy tócsában úszni, ott hagyja a rókát és elmegy, hogy majd azokat a vízi madarakat lövi. Onnan aztán visszamegy a rókához, hogy majd elviszi. Oda jön, hát a róka ott feküdt (aludt) a hasán. A fiú farkánál fogva meg akarja fogni. Ekkor a róka fölugrik és ugatott mint egy kis kutya: va, va, va! és aztán megy szaladva. Hát az a fiú ott marad a dombon és a fejét vakarja ezekre és mondja: Mi az a kis kutya fejű, a mi én tőlem szökve elmegy?

III.

Herjedal-lappmarki nyelvjárás.

Tännes hegység (Teännesn wärie).

A) Beszélgetések.

Manna kähcim, manna šitum mieli', kieštie taane tam fihkiji' (fihkijiji')? kérdezem, akarom tudni, kitől kaptad ezt? *manna fihkim tam taanest'e* én ezt tőled kaptam. — *manna kū^ulujim tū hōtadim'em* (v. *hohtadim'em*); *manna piļļijijim čirreke* hallottam a fenyegetését; erősen megijedtem. — *monna luğunstum äinik* sohasem hazudom.

Man kaml leä'? milyen idős vagy? *luhki vīte jāpie'* tizénöt éves. *taana lāgomu stuor* te meglehetősen nagy vagy. — *manna alkštimieni puéitke šittimini*; *ih taana puéitka šit' kanna* én kezdek kövéredni (kövér lenni); te nem kövéredel. — *mejja čūhtačì* (v. *-tāčče*) *šittimieni*: *ietrg puäl' čūhtačì šitti' kanna* mi soványodunk; ti nem soványodhattok. — *manna štierhk, munna tūño jāpie frisk (friškìe)*; *munna štievon voinum* én erős vagyok; mindig egészséges vagyok; jól nézek ki. — *i lē' vilļen kanna* nem bolond. — *akte čērka aktum käl'm uunijejja* egy asszonynak volt egy ura.

Tihte marhkaltahkšn ez el van törve. *taita' šein* csináld meg lassan. *jū lie tallā toituma* már meg van csinálva. — *stejjedi tam puoka* tartsd ezt a könyvet! — *taane koavajē' čāčem* te vizet merítesz. — *mejja astam uunuh mi* ráérünk. — *manna jēnim tan pijen arbētijim*; *tūñu piejje arbētijim* ma sokat dolgoztam; egész nap dolgoztam. *tan pijen lēm tam čōnkum(a)*; *jēnim foqtijim icen* ma szereztem ezt; sokat szerzek magamnak.

Manna kahtšin; *kaht'ebāsan* *ṭalowum* közel vagyok; közelebb jövök. — *poat'e' taañ ai* jöjj te is! *munna puatam tallak* azonnal jövök. *munna poatam jallete*; *manna wācam orjis(e)*, *jalluse* nyugatról jövök; délre, nyugatra megyek. — *autn(u) wuélkijjim* előrementem. — *tan pijjem wuélkam färligelāka kōgtre* ma nehezen megyek haza. *tuhte (tute) jeahtā*, *att immuç aldr^e (v. aldr^u)* koatan *ṭalowih* ő azt mondja, hogy sohase jöjjelek haza. — *in manna wācie (v. waccie v. wāc')* *oqni'* nem megyek kérni (kéregetni).

Skuokie kahtšin az erdő közel van. — *perje jallot* *voinu* a hegy nyugatról látszik. — *juhka kałaka* a folyó folyik; *čācie pijjeln kałaka* a víz kiömlik (öfverrinna). — *ṭam kuot'em, am ṭaañe wuēina'*, *čōhpok* az a ház, a melyet látsz, fekete. — *āč'en kum wuēinijjim*, *ih tihte karvunejja* az imént egy embert láttam és az eltűnt.

pidkka ainign egyre (folyvást) fuj a szél. *ālemie šattā* rossz idő (zivatar) támad. *juñuneda* villámlik. *alikt abbarih, monna wuēinam, abramieñ* kezd esni [az eső], látom, esik. *i māt'e' abari'* nem bir esni. *ābrie poata mū pijjelišt' (pijjełišt'e)* az eső utólért (tkp. rám jön). — *pijjevula šattā* meleg lesz.

kounut isten áldjon meg! (adieu).

Egy másik herjeádali embertől csak a következő mondatokat jegyezhettem le:

Kušte leä' ṭatne v. kupperte lēh hová való vagy? *wārešte* a hegységből [való]. — *manna kałaka ka wačči' (wāči')* messze fogok menni. *munna waccam pūč' uhči'* rénszarvasokat megyek keresni. *tuhte ulumuče poata lūlia rattšt'* az az ember délről jön. — *munna wuāinam (mejja ṭun kaiki wuāinam, tatna' wuēinit v. huēinit)* *urrukoat'em (v. kuot'em)* én látom (mi mindnyájan látjuk, ti ketten látjátok) a lakósátrat.

ṭupma wārešne hó van a hegységben. — *wuōštš meassa li ṭan jāpien joktan* első mise volt ez évben tegnap. — *tihte pučitie (čuhks) piārka* ez kövér (sovány) hús. — *pijjułs piejje* meleg nap [van]. *jammikelta* sötétedik. — *manna wāccam ṭan jijjen n'āičan pealsn oarram* megyek, az éjjel egy lányka mellett hállok. — *mah le' šajułum fáradt vagy? sajlam fáradt* vagyok. *munna klein* beteg vagyok. *munna čahksam* leülök.

B) Mesék.

1. Stālan liewq.

Aktu aik'en källē ih čērka (čērka v. kujjina). källē tograjēja čiče jāpie' aktne källē (källēne). stālā (štuorra štierkā ulumuče) tam kupm šeitā lāki', kuktie tihte jāma (hauk lāki' v. pūwih). tan kupn čērkuš šeita tī'pi' čērkijinie. koaššie jū tah čiči' jāpie' nahkqmg, lahkadejja hauk lāki' tam kalm (källēm). männā aktem ālek'em uunejiji. tannē ālekie ai šeitā lākih tam stālam (štierka qlamučom), at kaļek'es štrōffi' tan autš'e, at tihte pawwumā tannā ā'čiam, kumtie puēllih tū ien'em tī'pi' čērkijinie.

till'e ālekie j'ēhtijēja ič'ā eanān: «mah miel', kušn'e tan qlamučēn (stālan) liewq, at im mqnng māhtie' pūwi' tam? kihči' kalk' (kaļak'), kušn'e tan liewq.» — till'e kihčijēja ien'e tam ulumučum (stālam): «kukka tū liewq?» — till'e svōruiejjā: «kum'te l'āh täl kuortallamienie?» till'e svōruiejjā tan kuppse: «almie mannā taļowum nōdsa, till'e mannā lākastallam tū liewuse (lieweuse).» — till'e tihte stālā supcstalliejja (sārnaiejja) sū i'wun pīre (piere): «kancemen pūellemen jaur'en akte sō'lo ih till'e tann'e sō'lušn aktā kārie, tann'e kārešn akte sōude, tann'e sōudšn akta hāna, tann'e hānešn munn'e, tann'e muinišn mū liewo». till'e tan čērkan (čērčkan) ālekie poqtama sū ien'en koqika ih j'āhta: «mah l'eh talle fihkima kū'ļluma, kušn'e stālan liewq?» — till'e svōruiejja ien'e ālekan: «ju l'em fihkima kū'ļluma, mū ālekie! pūällemen jaur'en kancemen, tim'te (timčtie) supcstalliejjā tihte stālā, sū liewo, ih tāšn'ā sō'lo ih sō'lušn (soulušn) kār'e ih tann'e kārišn aktā sōude ih sōudšn akta hāna ih hānešn aktā munn'e, tann'e munn'išn tan stālan liewq.» tlje ālekie j'āhtiejja sū eanān: «till'e č'ēhtem noude treanklejjij (treanklejjih) kihčtallih, mainie kalhum māhtih wāci' tan puelije (puelema) jaur'en toarest». — till'e kihčijēja aktum piernum ih snōlkōm ih isnłätt'em ih taktākum, till'e tim'te wācieiejja. iče wācieiejja mihtie vinnecum ruout'e riehpenen noq'em (nuo'em) ih tīpie isnłättiem ih taktākum ič'e koaika riehpenen nealan, kuktie eāžāč tah kuēkte pūelih; piernum ih snōlkem kahčiejja

sū⁴ki'. tan autšt^e piérne reps ih čēps kuolkh aana, ih snölke ai aana vālks ih čēps ih reps fliāhk' sū kuolksne, koaššie l'ēka wuélkama toarēst pūelije (pūelemq) jauri^m. till'e puqt^e tan sō^olose. řašniā řanna ulumučen liewa lejjā, till'e řanna sō^oluse pejjise wāciejijjin, tillje řalowujijjin řan řāran. till'e pi^rrrna lākijejja ič^e auts j'elk^ei (j'elēk^ei) řijim^e, kuktie kārie marhkanejja (piérna murhkijejja řārien pqa^m) ih sōude ruohtijejja ulukse, ih snölke ruohtijejja miⁿn^e-list^e ih řipie sōudum fast ih reivajejja. sōudšte hānā hāl'ehtejjā ih hānan miⁿn^e-elist^e řsn-ř'āt^ü hāl'ehtejjā, řipi^ejjeja ih pogr^hkqejjeja. hānešn munn^e lejja ih munn^e kahčijejja čāčien ři^s[e] ih paanenejja (v. sahkadejja, vuojoi) bōhnesa. till'e řakteka čařamudejja řann munn^en miet^e. vuosts aik^en řakteka čařamudejja munn^en miet^e ih kuhk^em samgājejja. kuh^te eččie řištie viel^e řukhebm puél^l j'elikh čāčien řišn^e (voulušn^e), at ijjič wueiⁿtīt, till'e pejjese řalowa ih kařaka wueiⁿtīt. kuh^te jū l'ega wueiⁿtamma, till'e nuppien aik^en (v. nuppišt) voulse (v. voulose) čařamadejja; till'e āandan řukhebm řitti^ejjeja ān řuh tun vuosts aik^en, men řlje eččie kaunh kannā. till'e viel^e řalowuejjeja pejjesa, kukt^e kařaka wueiⁿtīt, ih till'e kuh^te jū (řū) liega wueiⁿtamma (v. wuⁱtamma), till'e čařamadejja řoalmatn aik^en ih āandan řukhebm samgājejja, kuh tah kēaktie aik^e. till'e munn^em řaunijejja jaur^en bqaⁿišt^e ih řalowa pejjise čāčiem. till'e wueiⁿijejja řihte pāhče, att munn^e řakteken řālmišne, till'e řakteka řuott^ejejja munn^em pāhčen řořika (v. řuoika). řihte pāhče řipi^ejjeja munn^em, řuřum poaldajahtejjeja sō^oluse ih piejema munn^em řan řulluse, at kařa (kařaka) pūeli' (puellemen řulluse). kuh^te alksta (alk^esta) pūellejahti' (puellajahti'), till'e řah sū⁴kujijjin pořstln (sū⁴kijejja řihte pāhče pořstln), kuktie jū l'ega tū⁴řā řoitumq, mānn diet řihte wācie (wācie). till'e řanna řtiāllesa (v. -řa) řalowujejja, ařtie wuél^lkijejja, till'e řallqk wuél^lkijejja tahkā řan ulumučen koaika, kumtie (kumē^te) lantse řalowujejja, řlje wueiⁿijejja řihte ulumuče pūel^ejejja ři^amama lājin, āmmtie kuh řihte munn^e, mam řullusi piejijejja jaur^en řouluse.

řihte pāhče wāciejejja ič^e ien^en koaikā ih řū ien^e řūōšidejja, kuh^te wueiⁿijejja, sū ālek^eie řriřk^e pōřtoma pořstln ih čir^rkⁱ (čirreki) řūōšidejja, att sū ālek^eie (ālek^eie) viinima ih att řihte řan nuh-

tegg (puellijejja) tam stalam lakih. till'e čerėka (čerk̄a) āld'esstēja ič'e ālek'em ih j'ėhtijejja: «stuurra āld'es taanum, mū ālek̄ie, att taañā tann stuurra ulumučen (stālan) līwum viinima». — till'e čerėka ann'ā lak̄ajejja tām'ā ič'e ālekin'ā, ann'ā uhče ľiewg tann'ā ulumužesne jih tihte q̄lmuče (stālā) svōrujejja tann čerk̄asan: «kumt'e m̄annā supcstamma (supcstallama) tū^unan unde čerk̄asan?» — jah (jah) til'e nāhp̄v̄ldējja ulumuče tullu-č̄ittem ih kūonum ič'siš. tann ulumučen nalmien kūomie p̄uel'ejejja, kuktie muskšejja jah till'e nahkajejja tann krōhp tullušt'e, tihte mī matijejja (mah mātie') p̄uelih, ľlje tullu jamkajejja ih tan ľiewo jamkajejja (nahkijejja) tulluñe.

2. Kanakan ālek̄ie ih uhče ulumuče.

Aktn aikien akte kanagā. tihte ŗ'imtie sū^ošidejja at vuočih, at ečč'e jēčebm miel' kanna, ān ŗo' vil'e p̄uci miññ'elstie (-l'stie). oad'ejejja q̄lq̄k̄ne (-k'ne) skūoksne ėhkeden ih ārdn (ā^ordn) gierk-č'ñā ih pieneñā. ľahkam wun'ejejja. aktn piejjen h'antadejja, att eččie nāgen vil'e-p̄uc puč'ľ' vuoč'i', kumt'e tihte uhcedejja kār̄m klukkum āredištie. till'e ėhkede šittijejja, till'e šitijejja kōgtse (kuotre) rīd'ľ'. till'e huėinije uhču ulumučum č̄ieik̄ā (ž̄ieik̄ā, č̄ieik̄ā) autelištie skūekšne. kanaga bāitā ičie hierk'em, raidā tanna uhču ulumužen miññ'elišt'e ih t̄ipijejja, ih undōrt' tū^un kaik, kumt'e tihte wuėin'ejejja. tihte aľawas (v. auvas) uhče ih stükken, č̄in (ž̄in) kuh trolľ ih tann^o vuopt' vuoksēn kissega kuh purševie. men tū^uñ, maitie kanaga smār'edējja, till'e eččie šit' svōrih kannā. till'e kanaga moarra'ťieva ih kahč'ejejja iče treānkide t̄ipi' tam vil'e k̄upm ih paani' vėle, att eječ (v. ijič) taľovuih (taľowih) kāunan autstie. till'e kanaga wuelkijejja (wuėlkija) ičie gār̄dienāsan.

till'e tannā t̄išt̄n k̄q̄mbl sēde, at kanaga ih tan č̄ėānar' jūkujijjin kahksi jijjim. ľlje jūkujijjin ih supcstallijjin jēnum. koššie čahkasamma aktn aikien ih jūkuma ih rārā vuóinuma, tillie kanaga ľ̄ipijejja stuurra jūrn č̄oq̄rvieim ih jėhtijejja: «kumt'e tejjā t̄uhčedā mū vuoč̄emum tan pi'jjen? tan mieran eččie ānne (v. ānne) š̄iehtijejja, at talq̄vujijimu' kuatan tamta vill'e-jūrn». tah ulumuč' svōrujijjin: «tihte saanan, mam taane j'ėhta'. ėp̄uh tan nuhtega vuočim

alder *kaun'*, kuh taana *tū^uññe lantsn.*» — *taptema supcse kanagam lüjjökü tan jēnum nuhtigum ih kihčie iče folk, mai^te kaļaka tan uhče ulumučasān (ulumučinie) taitih. tah sū folk' j'iehtie'*: «*kalk' wuñi' karltahkšn tam ičit koqtsn^ee.*» kuh kanaga tam *kū^ulujejjā, tļje šievut arrejjejjā štundum. tann miññelışt^e čogrviem loon^ejejjā ih j'iehtije (j'iehtijejjā)*: «*manna šitim taiti'*, ammetie *tejjā jiehtere. ijjič tihte mū fiēlie šittie, kuktie tihte vilļe kuppā piāsa. tim^te luhperem manna, ihkibu kiess (v. kījjes v. ihkibu kuhte ; — v. tihte, ihte) tam ļueitā luous, tihte kaļka jāmih, ihkibu mū ēgen (ičen) ālekie.*» — *kuktie kanāga timtie j'iehtijejjā, tilie tah karmānejja' kackums warjašijjin. eāh lie' alder kū^uluma timtie supcstalluma ih tah riheijjin, at vūolga tanna ogijjan čahkse talovuma.*

nuppien ārdn, kum^te kanāga vuēptste, tillie maitajejjā, kumtie liega j'iehtemq (toqivatqmq) čhkedn. till'e tallqk č'ičta kahči' (škihkih) kļappai miefie ih taitejejjā (pājā taitih) uhče kuot'em kanagan koq^ten lihka. uhče koq^tem taitajijjin taištie stuora kļappuišt^e ih paanajijjin štierhka lāš^ei kijimie, kuk^te eččie mī kanna puđ^l rayhki'. mihtie palkam taitajijjin uhče kļukkum, kuktie feadām nahketit. kuk^te jū tū^uñ taitaltahkšn, till'e kanāga pāja vuólktit auts vilļuč ulumučum, piejejjā koat'en šīs ih čieuten' ijiče tīpijejjā. till'e tašne čiehta tihte uhče ulumuče čahkašit karltahkšn jijjim ih piejjem, ih wāccije ih f^uēlije ulumuč' puqtije', ah kaļekes wuēinih tam. men eāh kuht kuol' (kū^ul') tam pielki', eāh kū^ul' kanna aldr at tihte supcstalla.

till'e nahkqmq prā puoļk. till'e hčāntatejjā, at toarā šattā lantse ih kanāga čiehta kieši' toarose. kum^te (kuk^te) kaļaka wuēlki', till'e ijiče fruose sārⁿo (sārūⁿo): «till'e lāhpam landum ih folkum (v. folkde v. ulumuč¹) tū kiätij šīs. men aktum kalk toaivatit munnān, at vēle paana' velle ulumučum, kuk^te ijjič piāsih ulukse, meādan manna l'em porrtā». frū^u toivatejjā puerrumusum tāiti', till'e kanāga wattijejjā tū^unan uhč^e koat'en čieuten'. till'e wāciijejjā stuora vinnce, pejjisi kieššijejjā lertum ih kahksu wuēlkijejjā nuppieje lānd¹je. kukka talovujejjā, tļje viinijejjā. frū^u landšn čoaččamienie ih vārišimienie tan miññ¹elštie, mqn kahkse (man kuhkiem) puāllija (v. puāllijejjā) wuēinih tann škihpm. till'e jarrkajejjā poastln kana-

gan koatan iēie taktrij (n'eitij) kijimie. koqtsen vuértemienie, kuqššie iē'e källe tałova.

kannage ih frū^u wun^eejijjin pra aktām mānam. tihte lejja ann^e nuorra. maññan ku kannaga vuélkqmā, till'e h'ántatejja, at älekie fuélte kanaga-kuqt^ei pī^rā ih puot^eejjja vilde ulumučen kuqtan. till'e tassa čihkinejja stuokadāt kull'e muorjin^e. kumt^e tikt^e stuokadejja, till'e tann kull'e muorj^e jārrija (jārrijejja) vill'e ulumučen kuot^en klukkun čitt. tallak vill'e ulumuče tałovujjja ułuks (lihka, autse) ih sčuhčestejja tam kull'e muorjem ułuks. tam šitiija (šitijejja) māna jēnem, till'e vučstora štuhčestejja muorjem ih vill'e kuppq vučstora se^ttije, ih timt^e stoakedejja kuhkiem stundum. till'e maññan (miññemusen) ūmurrdā šittijejja, meādan tihte vilē kuppq kull'e muorjem wunejja ih ečēji šitⁱ watti' poqstln. tihte uhče pāhče pittejja tamma, tan miññelištie hoqtadijja, tqivatijja, men ečēie náhtet' kannā, ih alkste č'ārrih (čārrih). till'e vilē koppq j'ehtijejja: «wučntum taitejja tu āhč'ā munnan, at karradejja mannam. taane vučstre fihk' tam ičit muorjem, āmmie mannam vieihkēt' luous». — pāhče svōruja (svōrujja): «kumt^e manna kałakum puāllih taanum luous taiti? p^rā munnan tan muorjem wattā!» — «manna wottam tam tu muorjem poqstln, āmmie taitā', mam manā j'ehtam. vācieh ičit ien'en koika ih pidd', at kałaka kāmpestūt taanum. puāšših ih seal^d, čiuđen' eānet bāltštie (b'āltštie), poat^e' tiek^e ih uksum rihpest'. till'e maññan māta' čiuđen' watti' poqstln, kuktie ijjič kie kannā mielih».

kumt^e tihte vilē ulumuče sītijejja, timt^e tāitajje miññemusen māna. tihte vācijejja iē'e ien'en koaika, pittejja, at kałaka kāmpestūt ih sealadie čiuđen' tann b'āltšt^e. tan maññan ruohtijejja voulušā (-se) tan uhču koatan ih rihpštejja tan koatien uksum, kuktie tihte vill'e ulumuče ulukse tqłora. kuktie kalekes joukočit, tihte ulumuče j'ehtijejja: «till'e wqtam tam tū kull'e muorjem, āmmetie liem tōqivahtamma. till'e kałak' ald'es uunⁱ, ihte lieh mannam luous toitungum. nuppien aikien, āmmie pāhōv', till'e šitem vieihk'ehtit ai taanum». — tⁱ'e tūiniā wuélkā. men pāhče poqstln wācejja iē'e ien'en koaika ih keattā čieudn' šammā lājin, amt^e l'ega tīpmq (tīp^rma).

kukt^e kanagan kuot^en mielijijjin, at vill'e ulumuče wuélkqmā, till'e tāsniā stuorra rūōūtima šittijejja ih frū^u škikkie folk' kuortallih

[miññ¹elištie] palkai mietie. menn t̄hte porrta, ih porrta šittijejja. till'e frū^u j̄enem sarkam uun¹ejjja (uun¹ejjja), kuktie liega vuertie-mienie k̄arm piejjem, at ič¹e k̄älle koatan talowih. till'e wuénā, at škihpe (ških¹) toarest jaur¹em talova (talevie¹) ih jēna ulumuče čognkana jaur¹en k̄attan at puerāstakti'. kumt¹e kanaga landse t̄łova, t̄n ūdumus supcste (kihčie): «mah lietre vēle puunum[a] tan villde ulumučum?» till'e frū^u k̄ata supcst̄t, kumt¹e liega kuoraŋam[a]. kanaga šittije pō¹de (tū^uñe) k̄iapok ih j̄ehtijejja, at kalaka stroffi', ihte ŋam toitumq, ihkuba k̄j̄jās. kanaga uhčijejja tū^uñ ič¹ā koat¹em ih keāre māna' ih tū^uñe šittimq ulumuč' kalēk¹es talovui' (talowi') kanagan auts, men ečč¹ā k̄ie k̄anā miel'. till'e kalaka kanagan ālek¹ie frāmma (v. autse) talovui'. kuktie kanagan autštie talova, till'e j̄ehtijejja: «manna mielum, att manna ičen āhč¹ān (v. āč¹ān) moqr¹ie (moqr¹n¹e), till'e im liek puell' saan¹em paan¹ih; manna tihte lueitmq luous (v. manna ŋam l. luous)». — till'e frū^u šattā vi¹lkqkq (vi¹lōkqgq) ordejjam ih tū^uñe nuppie ai, kukt¹e tū^uñe lūjūkie kanagan ālek¹iem. miññemušn kanaga j̄ehtijejja: «ēj̄āč kōgssiā [kalig¹es] ulumuč' j̄iehti' (aldre kalk¹ j̄iehti'), atte m̄qnnq čoapkama ičen toivotussām. taana kalk¹ (kalak¹) j̄āmi', āmtie lieh čeanādam, kumt¹e lieh mū ičen piārga ih mālie». — till'e kahčejja ič¹ā čeanar¹t¹e, att kalēk¹es vuōlktit [ŋam] skeakan ih j̄āmietaktih. tan p̄āhčēn sārđiem (sārđiem) kuot¹tih kalēk¹es tamm kanakse, at kanaga kalaka vuñih, at jū liev¹es toitmq tann kahčēmum.

till'e ulmuč' āngrđj̄jēn ih tū^uñ kaik pi¹tij̄j̄j̄in kanagan ālek¹ien autšt¹e, men kanagan smāreg ečč¹e tišt¹ie puell' t̄pih kannā (kanaga eččie puell' tišt¹e (viele) t̄pih iči p̄āka' poastln). treānk' čiehtie' lūd¹etit, vāltie' p̄āhčēm kaskumse ih vāccie' ič¹ā veagum. kuktie kahkse skeakan talovuma, till'e t̄aidij̄im wuēinije', ihte snurrk' t̄ai-diemienie. till'e j̄ehtie aktā nappan: «eččie tihte wuēinije nuhtigq, at kanagan ālek¹iem j̄āmieht̄t; iepuč tam tāitih kannā, paj' hellste ógčēi' aktum snurrkum (snurrkum) ih tan sārđiem t̄pih, till'e kalēk¹es kaik j̄āhkih (trūih), at kanagan ālek¹ien sārđie». tihte nuppie tuhčū, at nuhtiga tākan supcstalluma. oadčaj̄j̄j̄in aktum snurrkum tahtie taid¹ejišt¹ie ih kuēttij̄j̄j̄in skeakan (ŋah lieves keattumq snurrkum skeakan), ih ūuowoj̄j̄j̄in ih sārđiem t̄pij̄j̄j̄in. tahtie miññe-

lištie kahčajjijn kan^agan älekiem, at kalağa wuélkih, ih j'iehtien (j'eh-tijjijn), ijjič (eččiü) koššiü (aldr) koatan (koatre) tałowih. tah kuappok järkaj^ev^es kan^agan koatan ih täšniü stuorra sarraga šit-täma, kuktie tah kan^agan älekien jämietehtama (jämamum) supe-stijjin.

A király fia és a kis ember.

[Volt] egyszer egy király. Ez annyira (úgy) szeretett vadászni (tkp. örült löni), hogy nem tudott mást mint vad rénszarvasok után [járni]. [Ott] feküdt künn az erdőben este és reggel sólyommal és kutyával. Szerencséje volt. Egy napon megtörtént, hogy semmi vadrénszarvast sem tudott löni, bárhogyan felkeresett [is] minden helyet (tkp. lyukat) reggeltől fogva. Hát este haza akart nyargalni. Ekkor meglátott egy kis embert szaladni (tkp. szaladva) előtte az erdőben. A király megsarkantyuzta (serkentette) a lovát, a kis ember után nyargalt és megfogta s valamennyien csudálkoztak, hogyan nézett ez [ki]. Ez nagyon kicsiny és csunya volt, épen mint az ördög és a haja sűrűen (vastagon) [volt] növe mint a moh. De mindenre, a mit a király szólt, nem akart felelni. Ekkor a király megharagszik és megparacsolja szolgálinak, fogják a vadembert és őrizték jól, hogy semmikép el ne szabaduljon (tkp. el ne jöjjön). Aztán a király elment a maga házába.

Hát azon időben régi szokás volt, hogy a király és szolgálai késő éjszakáig (tkp. messzire éjszakát) ittak, ettek és sokat beszélgettek. Mikor ültek egyszer és ittak és vígan voltak (tkp. látszottak), hát a király fogott egy nagy vadállat-szarvat és mondta: «hogyan tetszik nektek az én lövésem (vadászásom) máma? Eddig még nem történt, hogy vadállat nélkül jöttünk haza». Az emberek felelték: «Az igaz, a mit te mondasz. Nem találunk sohasem olyan derék vadászt (tkp. lövőt) mint te, az egész országban.» — Ilyen beszéd nagyon deréknek tetszett a királynak és kérdezte a maga embereit, mit csináljon a kis emberrel. Az emberei mondják: «tartsd őt fogva a te házában.» Mikor a király ezt hallotta, csendesen maradt egy darabig, azután fölemelte a szarvat és mondta: «én úgy akarok tenni, a mint ti mondjátok. Nem az én hibám lesz, ha ez a vad ember kiszabadul. De azt (tkp. úgy) ígérem én, bárki (v. az, a ki) szabadon ereszti, az meg fog halni, habár az én saját fiam is.» — Mikor a király ezt mondta, hát azok az emberek egymásra néztek.

Sohasem hallották így beszélni és észrevették, hogy sör szállt a fejébe (tkp. jött a feje tetejébe).

Másnap reggel, mikor a király fölébredt, eszébe jutott, mit (tkp. hogyan) mondott (ígért) az este. Ekkor azonnal parancsolni (küldeni) kell gerendákért és csinált (csináltatott) egy kis házat a király házához közel. Egy kis házat csináltak azokból a nagy szálfából és ellátták erős zárakkal, hogy senki sem tudta feltörni. Az út közepén csináltak egy kis nyílást, hogy az ételt beadják (tkp. betaszítsák) [rajta]. Mikor már minden készen volt, a király elévezettette a vad embert, beletette a házba és a kulcsokat maga vette. Hát ott kell annak a kis embernek ülni fogva éjjel és nappal és járó és kelő emberek jöttek, a kik meg akarták nézni. De senkisémm hallotta őt panaszkodni s nem is hallották soha, hogy beszél.

Hát jó idő múlt el. Történt, hogy háború támad az országban (tkp. országnak) és a királynak el kell vonulnia a háboruba. A mint el kell neki mennie, azt mondja a feleségének: «most az országot és a népet a te kezeidbe hagyom, de egyet ígérj meg nekem, hogy jól megőrzöd a vad embert, úgy hogy ki ne szabaduljon, a míg én oda vagyok». Az asszony megígérte, hogy a legjobbat cselekszi. Hát a király neki adta a kis háznak kulcsait. Aztán ment egy nagy hajóra, fölhúzta a vitorlát és messze ment más országokba. A hová jött, győzött. Az asszony a szárazföldön állt és nézett utána, a meddig bírta a hajóját látni. Aztán visszafordult a király házába a maga leányaival. Otthon várt, a míg az ő férje megjön.

A királynak és az asszonynak csak egy gyermekök volt. Ez még fiatal volt. Miután a király elment, történt, hogy a fiú körüljárt a király házában és a vad ember házához jött. Hát ide leült játszani egy arany almával (tkp. bogyóval). Mikor ez játszott, az arany alma beleesett a vad ember háza-nyílásán keresztül. Azonnal ki (közel, előre) jött a vad ember és kidobta az arany almát. Ez nagyon tetszett a gyermeknek (tkp. ezt nagyon szerette a gyermek), hát újra bedobta az almát és a vad ember újra visszadobta és így egy hosszú óráig játszott.

Aztán (végre) bánat támadt, mert a vad ember megtartotta az arany almát és nem akarta vissza adni. A kis fiú kérte őt, azután fenyegette, ígéretet, de nem használt és elkezd sírni. Ekkor a vadember mondta: «Rosszat tett nekem a te atyád, hogy elfogott (megkötözött?) engemet. Te visszakapod az almádat, ha engemet

kiszabadítsz (tkp. segítesz).» A fiú felelt: «hogyan birjalak én téged kiszabadítani (tkp. szabaddá csinálni)? Csak add nekem az almát!» — «Én visszaadom az almát, ha megteszed, a mit mondok. Menj a te anyádnak és kérd, hogy fésüljön meg tégedet. Vigyázd meg és lopd ki a kulcsokat anyádnak övéből, jöjj ide és nyisd ki az ajtót. Aztán visszaadhatod a kulcsokat, úgy hogy senki se tudja meg.

A mint ez a vad ember akarta, úgy cselekedett végre a fiú. Elment anyjához, kérte, hogy fésülje meg és kilopta a kulcsokat az övéből. Azután leszaladt a kis házba és kinyitotta a háznak ajtaját, úgy hogy a vad ember kijön. Mikor el akarnak válni, azt mondta az ember: «most odaadom ezt az arany almádat, a mint ígértem. Köszönöm (tkp. fogsz köszönetet bírni v. legyen neked köszönet, bírhj köszönetet), hogy (tkp. a ki) engemet megszabadítottál. Máskor ha szükséged lesz, hát téged is meg foglak segíteni». — Azzal elmegy. A fiú azonban visszament anyjához és a kulcsokat ugyanolyan módon visszatette, a mint elvitte.

Midőn a király házában megtudták, hogy a vad ember elment, nagy sürgés-forgás támadt és az asszony embereket küldött [után], nyomozni az úton. De ez oda volt és oda maradt. Ekkor az asszonynak sok gondja volt (nagyon búsult), mivel minden nap várta, hogy a férje hazajön. Hát látja, hogy sok hajó jön a tavon (tengeren) át és sok ember gyűl össze a tó partján, hogy üdvözölje. A mint a király a száraz földre jön, ennek legelső szólása (kérdése) az volt, vajjon jól megőrizték-e a vad embert? Ekkor az asszonynak el kellett beszélnie, hogyan történt. A király egészen mérges lett és mondta, hogy meg fogja büntetni, a ki azt tette, bárki is. A király kikereste ez egész házát s minden gyermeknek és minden felnőtt embernek a király elé kellett jönnie; de nem tudta senki. Ekkor a király fiának kellett előjönnie. Mikor a király elé jön, hát mondta: «én tudom, hogy atyám haragjában vagyok (azaz én okoztam atyám haragját), hát nem bírom az igazságot eltitkolni (elrejtteni). Én vagyok az, a ki azt szabadon eresztette.» Ekkor az asszony elhalaványodott (tkp. fehér arcú lett) és valamennyi többi szintén, mivel mindnyájan szereték a király fiát. Végre azt mondta a király: «sohse mondják azt az emberek, hogy én megszegtem a magam ígérését. Te meg fogsz halni, a mint megérdemelted, ámbár a saját húsom és vérem vagy.»

Aztán megparancsolta a maga szolgálinak, hogy vezessék el az erdőbe és öljék meg. A fiúnak a szívéet hozzák a királynak, hogy a király lássa, hogy végrehajtották a parancsát. Ekkor az emberek sajnálkoztak és valamennyien könyörögtek a király fiáért; de a király nem bírta többé visszavenni a szavát. A szolgálknak engedelmeskedniök kellett. Maguk közé vették a fiút és útjoknak mentek. Mikor messze jöttek az erdőbe, hát egy pásztort láttak, a ki disznókat őrzött. Hát az mondta az egyik a másiknak: «nem látszik az jónak, hogy a király fiát megöljük, ne tegyük ezt. Vegyünk meg inkább egy disznót és annak a szívéet vegyük ki. Akkor valamennyien azt fogják hinni, hogy a király fiának a szive.» A másiknak úgy tetszett, hogy jól beszélt. Megvettek egy disznót a pásztortól és a disznót bevitték az erdőbe és megölték és a szívéet kivették. Azután megparancsolták a király fiának, hogy menjen [tovább] és mondták, soha ne jöjjön haza. Ezek ketten visszatértek a király házába és ott nagy szomorúság támadt, midőn a királyfinak megöletését (halálát) elmondták.

3. *Kambul källe ih liencie.*

Aktn'e kardeášn'e kambul källe. lienciem wuärdä tahkã. täl'e fundërih, kumt'e kalek'es jiehtih, kuktie lienzie tglowã. kake'ls pi-nem unije. tihite piene seitä kalcih. liencie jiehtejejjã: «ass tuhka piene!» — tuhte svöruq (svö'ruq): «ahšen iüddom taitamie-n'e». — liencie jeahtã: «buärg!» — tuhte svörua: «mihitie óak-siem». — kihčije: «kuppinie kuinum aana'?» — svöruq: «jaur'e-pielšn (pielešn)». — kihčije: «männ kuhkie tñnn vüonesa!» — «allakqñ tñnn bahkan.

Az öreg ember és a tisztviselő.

Egy tanyában volt egy öreg ember. A tisztviselőt várja oda. Hát gondolkodnak, mit (tkp. hogyan) mondjanak, mikor a tisztviselő jön. Harapós kutyája volt. A kutya meg akarja harapni [a tisztviselőt]. A tisztviselő mondta: «kusti, kutya!» — Amaz feleli: «Fejszenyelet csinálók». — A tisztviselő mondja: «jó napot!» — Amaz feleli: «az ág közepéig.» — A tisztviselő kérdezi: «hol van a feleséged (tkp. bírod a feleségedet)?» — Feleli: «a tó parton». —

Kérdezi: «milyen messze van abba a faluba?» «Ama dombon túl (tkp. kívül)».

4. Štierhke piärne.

Keäktē niäit', ah kaļekies ʔaidiemāsan wuēlkih (wuēlekih), till'e pejjese wār'em ʔaidih. till'e čēps wuēksam wuējnije'; män kuktie kaht'ebāsan ʔalowujijjin, till'e wuēinijijjin, att ečči lih wuēksa. piärne kūs'n nālenie rē'dēmien'e. till'e akta wuēlka ʔahka ih ka (v. kaļaka) warjašit, mah lieka ʔihtē. till'e wuēinijijjin (wuēinie'), at ʔihtē piärne. wuēlkie' kūotre (kōgt're) rūghtn sarninie ā'čebun kōgika. till'e āhčeba ʔahka štāļuk^hnā, till'e tihtē piärne ju krēvemien'e woulose tamm kauwam. kuktie āhčeba ʔahka ʔalevie, till'e piärne pur^svie farhmiem kuott'emien'e kūs'n nille. tle piļļijeäv'es (piļļ-), till'e wuēlkije' (wuēlkijijjin) jienebū mietie. till'e kaļek'es ʔahka kēhtih. till'e akt'n ēhkedn piärne ʔalowujejja ih kaļka (kaļaka) kūs'm mātađit. till'e wuēčejeäv'es ih ʔievārdijijjin piārnom. till'e piärne šikkie ʔam kūs'm ih trauwā, at p^r tihtā kūse wučejejja. kuht'e tah wuēinijijjin, att piärne sāittijejja pejjise kūs'm, till'e ʔah piļļejätt'e' (piļļijijjin) ih wuēlkie' (ruohtijijjin) kōgtre supstūt, mann štierrhke tihtē piärne.

Az erős medve.

Két leány [volt], a kiknek el kellett menni legeltetni (tkp. legelésre), hát föl egy hegyre legeltetni. Ekkor egy fekete ökröt látnak; a mint azonban közelebb jöttek, látták, hogy ez nem volt ökör. Egy medve nyargalt egy tehénen. Hát az egyik oda megy, hogy majd megnézi, vajjon az-e? Hát látta, hogy az medve. Haza mennek szaladva, megmondani az atyához. Ekkor az atya oda [ment] puskával, hát a medve már leásta a tehenet. A mint az atya oda jön, hát a medve egy öl mohot vitt a tehénre. Ekkor megijedtek és többekért mennek (mentek). Hát oda akartak [menni] meglesni. Egy este jött a medve, hogy majd megeszi a tehenet. Hát löttek és eltalálták a medvét. Ekkor a medve fölhúzta a tehenet (t. i. a föld alól) és azt hiszi, hogy csak a tehén lött (t. i. az alfeléből). A mint ezek látták, hogy a medve fölvetette a tehenet, ezek megijedtek és haza mennek (szaladtak) elmondani, milyen erős a medve.

C) Elbeszélések.

1.

Akta källe čakčeki waiše[s] skõuse wuélkijeji (v. wuélkijejja) jih ka wuoči' (v. wuēčih), män tle akten katt'en miht'e šēhtijeja (tqłq-w-i). till'e pienem vietta (karrgejja) čoarvit (čoqrvede) jih kałaka nūowih, men tle kättia hajekla (-lejja). tje kãhtã kuinubun koaikã wuélki', till'e kuinobbo (-nqbbq, -nqba) puešatiewa. till'e kãhtã f'ēlih pū'e' ohcedi't (pūci kojika).

Egy ember ősszel vadász (tkp. jávorszarvasos) erdőbe ment, hogy majd vadászik, de ekkor egy vad rénszarvassal találkozik (tkp. vad rénszarvas közé kerül, jön). Ekkor odakötötte a kutyát szarvaira, hogy majd megöli. De a vadrén elszaladt. Ekkor a feleségéhez kellett mennie, és a felesége megharagszik. Hát el kell mennie a rénszarvasokat keresni (rénekhez).

2.

Nielse aktu čakčen (čakčen) kułoma snõlk' wuēč'ejejja, tje luhkie vī't rikst' fihkijejja wuōčemen autšt'e.

Nilson (?) egy ősszel három farkast lőtt, hát tizenöt tallért (kronát) kapott a lövésért.

3.

Täiman manna hoqkkajim (-jijim), tann jēn kuēl'e' fihkijijim, till'e hoqkk-stauram č'äpkijijim. til'e mū'tom (-tum) pišjeijijim tuolt'etijim. till'e viele hoqkkajijim, till'e kōatan wuélkijijim, till'e pū'ci koaika (v. koaikas) wuélkijijim, till'e pū'c' kaunijijim. männä eččem (ēčem) manna kōatan (koatre) puēlh puēkt'et'it [kanna], tillie kãhteijijim kuotre f'ālih jēlpih miet'e. männä ałqvas kalgas sū'n', till'e kãhtum (kãhteijijim) aktãk wuélkih.

Taval én horgásztam, nagyon sok halat fogtam, [úgy hogy] hát a horogvesszőmet eltörtém. Néhányat megsütöttem, megfőztem. Aztán újra horgásztam, aztán haza mentem, hát a rénszarvasokat megtaláltam. Azonban magam nem bírtam haza juttatni, hát haza

kellett mennem segítségért. De nagyon lusta szolgálóim [vannak v. voltak], hát egyedül kellett elmennem [a rénekért].

4.

Mihtšen manna arrajijim (v. -jijjum) *niélj'e jāpie' ih lje* (= *ih till'e*) *wuilkim* (-kijijim) *skarañai kuóika* (v. *skarañise jahtajijim*) *jih lē* (= *jih till'e*) *tam kies'em täš'ä arrajijim. miešie' óqèèidijim ih ālda' jēh le taid'ejijim jēh till'e wuilkijijim kieutiēlāsan, pūc' uhèidijim.*

akn čakēn mejja rente pūcēt. kāhtejijimu' pūc uhèidit. tļ akn kaml stoq^{se} (stoqse) ih tihti ju miekceltahkšn (v. *miekcema*). *till'e ečēuh täšniā puēlh arrih kända, till'e jahtajijimū' bawoļsa. till'e tašn'e akten jaur'en nūmma Krauta* (Krauča?). *till'e nahkmgq* (*nghkuma*).

Kis hegységben laktam négy esztendeig s aztán elmentem egy magasabb hegységbe és ezen a nyáron ott laktam. Borjakat fogtam [a hurokkal] és teheneket; és aztán őriztem, aztán megelmenten a magas hegységre, rénszarvasokat kerestem.

Egy ősszel mi egészen rēn nélkül voltunk. Meg kellett keresnünk a réneket. Hát egy régi szobába [jöttünk] és ez már korhadt volt, és nem birtunk ott lakni, hát elköltöztünk nyirfás dombra. Itt egy tónak a neve Krauča. Hát vége.

5.

Mejje vīt poika', ah kalekū' jiji' piejj'e' tājiči', till'e nuppien ēhkedāsan tāitih. till'e viehkie poqt'e. till'e kuqtre kalikū' f'ēlih, till'e waiš'en mihtie šiehtejijimū'. till'e wuelkijijim kuqtre supčstīt. tassa tejeje āhcie' kalik'es tahka wuoči', mán till'e eāh nāgen pienh uunie', till'e eāh kuqppa taļowh kannā.

Mi öt fiú [voltunk], a kiknek éjjeleken, nappalokon át legeltetnünk kellett [a rénszarvasokat], hát más [nap] esteig legeltetnünk. Ekkor segítség érkezett. Haza akarunk menni, hát jávorszarvassal talákoztunk (tkp. jávorszarvas közé jutottunk). Elmentünk haza megmondani. Erre ezeknek az atyái el akartak oda [menni] vadászni (lőni), de nem volt semmi kutyájuk, hát nem jöhettek el.

SAJTÓHIBÁK.

Lap	6,	sor	7 al.:	<i>kic^etemiem</i> helyett olvasd <i>kihc^etemiem</i>
«	7,	«	14 «	<i>čacie</i> <i>čācie</i>
«	9,	«	10 «	<i>kalkien</i> <i>kalkien</i>
«	13,	«	18 «	<i>āvā</i> <i>āvq</i>
«	19,	«	11 «	<i>suttije</i> <i>šuttije</i>
«	19,	«	10 «	<i>st^eällätqmq</i> <i>št^eällätqmq</i>
«	23,	«	9 «	<i>mā'ie'</i> <i>mā'tie'</i>
«	36,	«	17 «	(<i>v. lähkse</i>) (<i>v. lähkse</i>)
«	42,	«	10 «	<i>kukiäpāsan</i> <i>kuhkiäpāsan</i>
«	48,	«	10 föl.:	<i>keäkts</i> <i>keäkts</i>
«	48,	«	2 al.:	<i>läü', jeallomä</i> <i>leä, jealloma</i>
«	48,	«	3 «	<i>mānā</i> <i>mānā'</i>
«	51,	«	13 «	<i>täll'ü</i> <i>täll'ü</i>
«	55,	«	11 «	<i>wuänā</i> <i>wuäinā</i>
«	56,	«	10 föl.:	<i>haualā</i> <i>kaualā</i>
«	60,	«	11 «	<i>ēnum</i> <i>jēnum</i>
«	69,	«	11 al.:	(<i>škorwü'</i>) <i>škorwi'</i>
«	69,	«	3 «	<i>puälkäta</i> <i>puälkäta</i>
«	70,	«	6 föl.:	<i>jeaktä</i> <i>jeaktä</i>
«	73,	«	14 «	<i>jiällemä</i> <i>jiällema</i>
«	81,	«	7 «	(<i>seällädijin</i>) (<i>seällädijin</i>)
«	82,	«	3 «	<i>piärnä</i> <i>piärnä</i>
«	82,	«	11 «	<i>aredn</i> <i>āredn</i>
«	84,	«	1 «	<i>oäks'em</i> <i>oäks'em</i>
«	90,	«	10 al.:	<i>nommon</i> <i>nommom</i>
«	100 és 102,	sor	7 és 4 al.:	<i>āhcüä</i> <i>āhcüä</i>
«	101,	sor	15 föl.:	<i>cappies</i> <i>čāppies</i>
«	101,	«	18 al.:	<i>viälman</i> <i>viälman</i>
«	102,	«	10 «	<i>fieliem</i> <i>feiliem</i>
«	107,	«	15 «	<i>höllste</i> <i>hölltste</i>
«	110,	«	13 föl.:	<i>fühkije</i> <i>fihkije</i>
«	123,	«	3 «	<i>čerēka</i> <i>čērēka</i>
«	125,	«	4 al.:	<i>l̥ipijejja</i> <i>t̥ipijejja</i>
«	127,	«	14 föl.:	<i>t̥qivatijejja</i> <i>t̥qivatijejja</i>
«	127,	«	15 «	(<i>čärrih</i>) (<i>čärrih</i>)